

Najamba (aka Bondu) texts 2005-1 and 2005-2
 recorded in 2005 in Adia village
 Jeffrey Heath
 August 2009 version, not complete

translation is in another document
 fieldwork supported by NEH and NSF

may be cited (when citing, cite date of version)

text 2005-1a.01

X: [í mà] nò-mbó w-ò:, [bé gí] [jè:rà má] káná-y, [[ǎ:jà mà] yà:] wé jògà,¹ [í yà:] ên b-ê:, [[[ǎ:jà lèkòl] < òlè--, > kèngè] mà] óbò-mbò yà:, dàmà-njò-y, á! [í mà] bé wé jòg-à: kó [í gày], [kòngò, í tìgà-ɲgà] pàlá: =y, kà: [í wá:]--, [í wá:] [bé mà] dôm dámá gìn-à:, dôm dámá gíné = b-à: yé, gwǎ: [í mà] èlà-ndè*, gwǎ: [í mà] ɲàmè,

[[nò: kúlmá] dôm] òndú, íyó [[[[èndè: dôm]=ì: mé] bándì] mà], [[nò: kúlmá] gí] dôm dámá gìn-à: mé, [[dôm kó] gí] dàmá-m, [dôm [mó gò] kó], àbá-mb-à: = lá, èndè: [dôm dām nē] [mó ín jà-ɲgà là] [dôm pàlá:] = y,

[í mà] ɛl-ɲgò wè→, [[nò: kúlmá] mà] èn-dá: wè, jěɲà jām [í gí] ɲdí-ná, mà:ɲì-yá-y, [[jángà kó] mà] mà:ɲì-yá-y, jángà káná-l-é:, [kòngò mó tìgà-ɲgà] pàlá,

íyó [[nò: kúlmá dín] gí] [kòngò éndè: =y gà] kán = b-à: kó, [[jángà káná-l-é: mó] tìgà-ɲgà] pàlá [[kó yà:] [[nò: kúlmá] éndè: =y gà] kán = b-à: kó kó = y], [[nò: kúlmá] kòngò tíg-è:] [mó dām-b-é:] òndú,

èndè pàlê:, [gìrò] mó jáng-ò: dín [[nò: kúlmá mó] y-ò: kó] gí] yǎ:-l, [[nò: kúlmá mó] dām-ò: kó] gí] dām já-ndì,

ká:, [jángà kó] íyó [[gwǎ: ké] mà] mó ség-ò:, nò: kúlmá mó, [dôm kó] [dôm = lá: = y gà] [èndè: dín] [[íyó ké] mà] [í mà]— [í gà] yàlà-y, mà:ɲì-yá-y, [kúlmá-mbó í bò mà→] [í mà→] mà:ɲì-yá-y, [[kúlmá-mbó bé] gí] háybà káná-y,

[ǎ:jà wé-mbò] [[ɲǎ: mó óbí-y-è: ké mà] jě-mbò] íyó ɲàjàmbá, [[ɲǎ: mó b-ê: ké] mà] [[í ɲwà-m = b-è: ké] mà] gwè,

ɲàjàmbá [gúlí: mà] òbì-y-ò: mé, [gúlí: mà] dè:gó dàmà-mbà:≡y≡bè gìn-à:, [dè:gó kó] [íyó gà] [í gà] yá-ɲò-ndí-y, [èndè: dôm] ɲwá-mbà-l gìn-à:, [èndè: dôm] íyó [kó yà:] b-è:,

¹ 3Pl, cf. 3Sg wé jò.

[èndê: dôm dăm nè] [[èndê: dôm] gi yá:] òmbí-yà-m = bà: = y [mó là]²
kànè-Ø, [anné yà:] dôm ìngì-yá-m, [mó tìgà-ngà] òndú, [mó y-ò:] òndú, [énd-è:
wà] dôm dăm wá, [gírba wà→] nõ: téri-yá, ìnò-ndí,

[kó là] kànè-Ø dé³ díndì, mà:njì-yé-y mé, [nǎ: í b-ḏ: kó] dân, kènè bǎ-y
wà†, [ngǎ:-gùlì: mà] [bà:-ólé gi] yànd-à: mé, [bà:-ólé nò-mbò] [nò-mbò
síyè-mbò], [[jènjà nèn] dòm] [dòm-[dám-dá:]]⁴ há:nà kán jò,

[nǎ: gǎ] kènè òndê:-y, nàjàmbá [jòn mà] mó w-ò:, bà:-ólé = ý bé kán-ò:,
[nõ: dân] bà:-ólé ìn-bò óbì-n òbì-yè-Ø, [íyó dân là] kèn [yòbè-[nú-n]] = ì:⁵ gǎ
gò-lí-y, [kèn yà:] bò-y,

ǎ:jà mà, bà:-ólé = ý í kán-ò:, dòm dá:-mb-à:⁶ díndì, [nò: kúlmá yà:]
dám-lé há:nà kán = b-è:, íyó [í òndò: bé], [í yà:] [óbì-y nè] dôm dàmà-nj-è:,

[[nò: kúlmá mó] gi] dôm tùmùrà-mbó-y†, [dôm [mó là] dàmè]
ìngì-yà-ndí, [[í là] dàmè] [ìngì-yà-ndí mé], ìngì-yà-ngà [kó dân] káná-y,

kó tóló = ý [gír mà] ìnò-mb-è:†, [kó tóló là] [bàndí mà] nǎy, [kòngò
nè:ndá:] gi, èyyó:, ìnò-nd-ó:-- [[gír mà] ìnò-nd-ó:] [kòngò nè:ndá: gi], gír [ó là]
òmbì-rà-ndè, [[gírì ké] mà] nǎyà-ndá-ndì†, [bàndí [mó gè]⁷ ké] nǎyà-ndá-ndì†,

òndèndù kèn [kènè kànè mé] [[nǎy-ngò kó] [gír mà] ìnò-ngà kó] [nǎy-ngò
kó] [kó gi] òmbì-yá-y, [kó gi] òmbì-yé-y mé tóló†, [kó tóló] [í gi]
kòndò-mb-è: = ý†, [kó gi] òmbì-yé-y mé tóló†, kó tóló [í bàndì]
kòndò-mb-è: = ý†, kó tóló [í gír] kòndò-mb-è: = ý†,

hé: mà:n ó bíró: bírá, [[bíró: kó] gi] bír-ó: mé, [súnù mà] [ndíy-lé mà]
nǎy, [bíró: kó gi] bír-ó: mé, [tár-lé mà] nǎy,

mà:n [[ó ònd-ò:] kàn-ò:], [ó gi] nògè-Ø díndì, nálá: ònd-ò:-l-ó:, [kòngò
nálá:] ònd-ò: mé, [[ó ònd-ò:] kàn-ò:] gín-ó: mé díndì, [[dám jòg-à: mó] mà] [tóló
èlù-m = dá má díndì] [[ó mà] tóló èlù-m = dá], [é mà] ǎm [tóló = ý mà] [èlù-m
mà:] kǎngó = ý,⁸

kòndé→ íyó [ké mà] mó w-ò:, [[yè: jíngán] nǎ: té:-ngó kèré-y mé]
[bà:-ólé má], té:-ngó kèré-y mé, bà:-ólé tõe:n tǎrà-mbò, [bíró: gi]
bírà-mb-à:≡yè≡bè gín-à:,

² [mó là] ‘he too’, parenthetically interpolated.

³ dé ‘if’, alternative to mé.

⁴ /Verbal Noun of dăm ‘speak’.

⁵ /yòbè-ñû-n/ plus ‘it is’ clitic. Cf. verb chain yòbè ñwé ‘go away (to find work)’, lit. “run enter.”

⁶ /dámà-mb-à:/.

⁷ Contracted phonetically to [mô:].

⁸ kǎng-gó (or kǎngó) ‘debate, dispute’ (Pl kǎngé or kǎjé:), verb kǎng\kànè.

íyó [tè:-ngò]-[kérá-nd-á:=ý] [bà:-ólé má] òndú, [nǒ: dîn] [[mó kì:] nǒ:] = ý kànè-Ø, [tè:-ngò]-[kérá-ndá:] [bà:-ólé má] òndú,

bǎ: dǎbâr pàgà-m = bɛ̃, [bà: dǎbâr-pàgɛ̃]⁹ òndú, bǎ: dǎbâr [mó là] pàgè-Ø múyà-ndí, [[nǒ: pàgè-pàgɛ̃ mò] [mò tòmá] [[mó kì:] gí] [mó là] pàgè] [àndé¹⁰ kòndó-m̃],

ínò-mb-à: éndà-Ø, [wó-mb-à: ké] gí éndà-Ø, kà: tàrè-Ø mé, jǐnjǎ-- [mà:njì-yé-y mé] [[hàkkilè síyè-ngò] jǐnjǎ [í gí] òndír-ná],¹¹

[[bà:-ólé má] jǎ: í dîn-ô:] [í gín-ê:] [í ηw-ê: ké]¹² gí, [ké gí] [yámbé-ndá:¹³ kó] dǒgá-lá-ỹ,¹⁴ nǒ: [ké gí] òndím-bí-yà-ngà dîn là, [láy nè] [ùsfó: má] sǎjǎ-ndí,

jǎ: [[kúlmá dòm] gí] òndím-bí-yà-mb-à: = y = bɛ̃ →, [é [ánà: nǒ:y] b-è:] kán-ná [[ánà: tà:ndí:] b-è:] kán-ná, [[sǎj kà] hâl é bǒ-ngà dân dîn] nìyòm̃: -mbò [nò-mbó b-ê: mè dín-dì], nǒ: kúndé mó, [bà:-ólé mó òbì-y-éy mé] [é ànjìné káná-ỹ ló], í jǐné káná-ỹ,

sǎj í [nǒ: ké:jèy] má, í [nǒ: nùmí:], [nò-mbó gwé nè] [bé là] gínè, jǎ:njì-y [óló mà] ηwé nè, má:nì [ó mà] námà-m,¹⁵ [[ó mà] námà-m] [[nò-mbò wàjó: bé] dǒgɛ̃ nè] [é [óló mà] [é là] ηwè], [àngú dǎ:-mbò¹⁶ gw-è: má:] éndà-mb-à: = ý,

[[tòm-bó mà] pǎ:m jǒgò-nd-é: mé¹⁷ là] tígà, é nò-mbó kày--, [[nò-mbó bé] mà kà]¹⁸ kúmbà = ý, [[dòm¹⁹ síyè-ngò] dǎ:-mbò gw-è: mé là] [[nò-mbó bé] mà] kúmbà = ý*, [nè:ndá: dǎ:-mbò gw-è: mé là] [[nò-mbó bé] mà kà] kúmbà = ý],

ké, [jàmâ: bènàn] mà, [hâl nálá: = ý [mó là] kànè] [[jàmâ: bènàn] mà] dàm-é: mé†, [nǒ: tòmê: mó] [kó gí] pél gòmó-m̃, [dòm nálá:] = lá, [kànè mé dîn] mà:njì-yé-y mé, síyè-ngò [kó mà] jǐnjǎ [í gí] téndó-m-ná,

⁹ Agentive compound (dǎbâr-pàgɛ̃), here adjectivally after bǎ: ‘father’.

¹⁰ Variant of ànné ‘how?’.

¹¹ Variant òndír-ná ‘give’.

¹² Definite ké added to the end of a three-part relative clause sequence.

¹³ yámbé ‘follow’ (< Fulfulde), poorly integrated loanword.

¹⁴ Hortative Negative.

¹⁵ námà-, Stative of nàmí-yé ‘need’.

¹⁶ /dámá-mbò/.

¹⁷ mé là ‘if also’, with mé for /mé/.

¹⁸ kà = kày ‘as for’.

¹⁹ Assistant suggests emending dàm-bò on tape to dòm ‘words, speech’.

hà:kóy màlànji-yá-y, mǎ:njí-yé jòg-â: yà:, dùmà-nj-è:,²⁰ [jáŋgà mà] mó j-ð:, [bìrò: wàjó:] má,

íyó nò-mbó éní: wé-mbò bé gín-ô: sǎŋ, [[tìm-è: ségín] sàrù:] [í gí] sàrà-nj-ê:†, [[kèrè nàmâ:-mbò] sàrù:] [í gí] sàr-à:, [yògè gólé:†, [sùsì:-mbò sàrù:] [í gí] sàr-à:†, [kèbè-kébè-mbò sàrù:] [í gí] sàr-à:†, sǒ:mè sàrù: [í gí] sàr-à:†, [tìm-ê: sàrù:] [í gí] sàr-à:†,

[[í gwà:] mà] bò kày dé:, í ènd-è: kànè†, í tìgà-ŋgà kànè, [í ènd-à: kó] [[yèngé yà:] kó kán j-è:]†, [jàŋgà-[ùndù-gó] yà:] kó kán j-è:]†,

[jáŋgà kó] bè mé, ɲǎ: [[tòŋó: kó] mà] [kó gí] dìnê: j-ò: mé dínì, [yé nè] éndà:-w [[ínèn ké] éndà:-w] kánà-ndí,

íyó [yě-y mé] éndà:-y†, [ínèn ké gí] éndà:-y†, [àŋgú yà:] kó kán j-è:†, jàŋgà-[ùndù-gó] [kó yà:] kó kán j-è:]†,

²⁰ Sounds like phonetic (IPA) [dúmàmjè:] on tape..

sábù kóngò dín wò→²¹ kóngò, [kòngò ínèn jògò-nd-ò: kà] òndú, mí [kò gí] éndà:-m lá: = y bó-ñ,²² [kóngò kó] ínèn jògò-ndí†, [kó gà] kánà-ndí†, [kó là] mà:njì-yé-y dé†, [jángà kó] gí], [[òndô: bé] mà] háybà káná-y,²³ jàngìnà-kané má, jàngà-kané má, háybà káná-y, [háybù kó] nò: ǎ:-mbò,²⁴ [jěnjà, ùsfǒ: nò: òdé jòg-â: dínđì], ùsfǒ: dùmè, ùsfǒ: òdá:-l-é: mó là, [jángé jòg-â: mà] òmbà-ndí†, [jángá-l-é: má] òmbà-ndí†,²⁵ jěnjà ùsfǒ: [dòmbâ-n²⁶ gí] òdá:-l mé tán†, dòm kó kày, [kèj ké kày] [í²⁷ sémbé jògò-ndí ní], kànè mé†, éyyô: sǎj†, [[í gí] tìm-è: bé sár-è: yé má, kèbè-kèbè-mbò [í gí] bé sár-è: yé má, éyyô: kèrè-nàmà:-mbò [í gí] bé sár-ò: bé má, sò:mè [í gí] bé sár-è: yé má, jǎ: [nǎ: mà] mó j-ô:, íyó [[kó sàrù: kó] mà yà:] bò-y, [hâl íyó] í-mbò [[kéré má] sǎj yàlí-yè-mbò] í gìn-ô:, màmlíí-yè-mbò wè-y, [tìmê: yé] [[ngú yà:] jónà-njò] [í kà] dà:-- [í kà] dà:ndà:-ndí, [[ngú kà yà: là] nò: kòndò-njò] [í kà] dà:ndà:-ndí, kà: [bé là] dùmé-mbò bé gìn-ô:, [dàlì:dì bé kánà-ngà ké] dùm-à: mé, [í gí] bà:r-à: mé, [í là] kíyò-y, [[nò: gí] kòndò-ngà kó] má†, [[nò: gí] jàmá-gà-ngà kó] má†, [kó gí] dùmé-y mé, [í gí]-- [í là] [kó gí] kíyò-y, mà:njì-yé nè²⁸ là, [í là] sàrá-y, [bé là] bày-é: dé†, [í gí] sár-- [í gí] dá:ndí-lé kó†, gày-nô:-wò:²⁹ [[hâl ngâ:n] [nò: mó] bèlí-y-ò:] jànjí-mbò³⁰ yèpà:bé dùnd-â:³¹ tó má-tó má, bàyí-n ènì: wè mé dínđì, náfâ: bô:, [sàbà:bù [mó gí] jè: jòg-â:³² kó] [í éndà:-y nò] [mó tígà], [sàbà:bù mó jè: jòg-â: kó]†, [mó là] kó [í gí]†, òdí-r-ná, [[í gí] èlú-m] [[í gí] kòndò-m]†, nò: [jâm

²¹ wò→ connective between iterations of the same noun.

²² Can also be expressed as ... lá: = y kà bó-ñ.

²³ Assistant suggests smoothing this out as: [[jángà kó] mà] [òndô: bé] gí] háybà káná-y ‘let’s supervise the children at school’.

²⁴ For /àbí-mbò/.

²⁵ òmbà-ndí ‘it doesn’t follow’, here twice with paired contradictory alternatives: ‘it doesn’t matter whether (=doesn’t depend on, doesn’t follow from) X, or Y’.

²⁶ dòmbân ‘the fellow (already mentioned)’, related to dòmbă: ‘owner’.

²⁷ Demonstrative í, referring to ‘place/situation’.

²⁸ nè pronounced nè in combination with là ‘also’.

²⁹ 3Pl Hortative Negative (‘may they not ...!’). Corresponding 3Sg is gày-nô:-nà.

³⁰ jànjí-mbò ‘for the purpose of ...’. The complement follows.

³¹ Purposive complement with -â:.

mà] mó dìnè: jòg-à: dídì, nǒ: kòndò-m, jěnjà [[kòndò-**mb-ò:** kó] mà] [í gí]
 tún-ná,

³² Non-subject Perfect participle (main verb and jòg-à: are low-toned).

kànè mé[†], dùlé: [èyàngó má] mí dàm-ê: ké=y, [bà:-óló má] án-à: nô:y tà:ndí: **b-ê:** mé, [nǒ: dín] [[mó kì:] sàgù] òndá-mb-à: =lá,³³ [bà:-óló má] é [nǎ: í dìn-ô: kó dân[†]], [[tò-mbó mà] dàmgi-y-é: mé] mà:n [ó sàgù =y],

[sàgù kó]³⁴ [[ó kèndà: kó] mà] <bó-mbò-- >³⁵ bò-ηgà bô: mē, [[[[ó kèndà: kó] mà] bò-ηgà kó] gí] dǎm nè yà:] [[nǒ: mó] gí] sàgù òndá-mb-à: =y, [[ó kèndà:] mà] ònd-ó: sàgù [nǒ: gí] ònd-ó: mé[†], [bà:-ólé má] dìnê:-m gìnà-mb-ô:[†], [bà:-ólé má] dìnô:-l-ó: dé[†], [[ó kèndà:] mà] ó tún-bò jò-ηgà kó témbé-témbé kày, [bà:-ólé má] dìnô:-l-ó:,

dàbâr, [ànné kàná-y ló] [ηèné kàná-y] [kó yà:] [bà:-ólé má] dìnê:-y, kà: [kèndà: mà] ηgú **jògò-m** kó[†], kó [[bà:-ólé má] dìnê: =b-à: =lá dé[†], [ènî: b-ô:][†], [hâl [àndá: má]] [[[[ó kèndà:] mà] ó jò-ηgà] **kàná-m**, [ènî: b-ô:][†], [[nò: àndé:] má] [[ó hàkkilè] mà] ó jò-ηgà] kàná-m,

kànè mé dínđi, [bà:-ólé má] dìnê:-y gìnè mé dínđi, é àngú [[é kèndà:] mà] b-è: ló, [bà:-ólé má] [í kà] [ηgú yà:] [[í kèndà:] mà] b-è:, há! [nǒ: dín] [mó kèndà:] ηgí b-è: mé[†], ηgú àngú kòndò-mb-è: ló[†], ηgú kòndò-mb-è:, [[**kòndò-mb-ò:** kó] gí] òmbì-yá-y,

háya mà:n [ó sàgù]=y, [ké gày], [mó là] sàgú dùmè, [nǒ: hâl [[jàm bénán] má] [mó mà] wè mé] [[dâ:-mb-à:³⁶ mà] díbò-ndí], [[ùjù tégè] mà] [mó mà] wè mé] [[dâ:-mb-à: mà] díbò-ndí], [ké mà gà] [pírgí-y nè] [íngí-yà-mb-à: =y mé là] [íngí-n òngí-yá-m],

[mó **tàrè-n**] [[ké [ùsfó: má] ínò-ndí] kànè mé là], [wìjì nè kóndé→ ηwè-rí[†]], [mí nò-mbò] [mí là] yè[†], [nò: [mó mà] wé jòg-â: mó] [mí nò-mbò] [mó là] yè]³⁷ gíné já-m,

[[nǒ: mà] [mí nò-mbò] [mí là] **yè** gìn-ó: mé] [hâl [dòm mà] ó: gìn-ó: mé], [ó: wá] [hákkilè **dùndà-nj-ò:** wà], [mí nò-mbò] [mí là] yè gìn-ó: mé[†], hákkilè dùndà-nj-ò:[†], sábu [[ó nò-mbò] ó yà-ηgà wâ:n,³⁸ [mí mà] dámá] kà òndú,

ó:ⁿ lá, **hákkilè dùn-dá:** =y wá, **hákkilè dùn-dá:**³⁹ kó, [ná:n nè] [nǒ: jù: =y], [[ó nò: mó] [[ó jù: mó] gí] dùnd-ó: mé[†]] [[mó gí] y-ô: mé[†]] [hâl [ò tò má] kàjàbà-mb-ô: mé là], [[[[dòm mà] íngí-yé jé-mbò] ó gìn-ô:]] [[nǒ: mó] [ó mà] mó

³³ Negation of òndá-mb-à: =y ‘is given’.

³⁴ Pronounced [sàk:ó].

³⁵ Mis-spoken, quickly repaired.

³⁶ < /dámà-mb-à: /.

³⁷ Perfective yè ‘see’ at end of quoted clause, with imperfective time reference.

³⁸ ‘before ...’ adverbial clause.

³⁹ dùn-dá: for dùndè-ndá: ‘looking for’ (verbal noun).

jê:-n] [[dôm kó] gî] fã:m dùmá:-l-ó: mé dínđì], [ó nò:] [ó là] yè gìn-ó: mé[†]],
[mó gà] [bèlí-yé nê] ìnó-m[†],

[ò tò má] kájâ:-mbò⁴⁰ ó gín-ô:, mâ:n [ó mà] j-ô: kó gày, sègó:ngà⁴¹ [ñjì kày] [kèngè ñjì] [mí gí] júwà kànè], [ñgí nù:] [ím mà] kòndò-m má→ kòndò-ndí ló,

[ó kèndà: kó] [sàríyà kó] kán-ó: mé, [ó kèndà: kó] [sàríyà kó] [ó gí] òndá:-l dé, [nõ: gí] [ó nõ: mó] gí sár jà-mb-ò:, [[ó ñiyòmè: má] [ó má→] b-è: kán-ná] [[ó bà má→] [ó má→] b-è: kán-ná mǎ:], [[ó èndè: má→] [ó má→] b-è: kán-ná] [hâl [ó má→] [ó yè: má→ = ý]],

[[tõ:n gí] sàr-û: sár-mbò] [ó gín-ô:] [pǎ:m dùm-ó: mé] [ó pà:m dùm-ô: kó] [[nõ: mó] [wùjì-y nè] mà mílí-yé wè mé] [mó mà] dâ:-mb-à:-mbò⁴² díbò-nd-ó:,

[mâ:n wà→] [dálí:dì jógò wà], [dálí:dì kó] [mó gí] òndé-bà: = ý, [nò: kúndé] dálí:dì jóg-è: òndú kòy, kàná:, [[kòndó kó] òndé-bà: = ý, [mó] [dálí:dì jóg-è: mó] mó = ý,

[[ó kèndà: kó] mà] ònd-ó: kó, [[[nõ: mó] gí] òndé nè] [ó là] gínè, [nõ: mó] [kó gí] jógò-mbò ònd-ò:, [[mó kà] [[kó gí] jógò-mbò] òndé mé] [[[[ó kèndà:] mà] ònd-ó: kó] dàm j-ò:] [kó kà] tígà, ké mó [kó gí] jógò-mbò [mó là] òndé, wùjì-y dèngàn mà mílí-yé mó w-ê:, ké [ó mà] òndé-ndí nõ,

kó [àngí mà] òndé, kó [[nò: = là]-gè⁴³ mà] òndé, kó [bà:-ólé má] òndé: = b-à: = lá kòy, òndé-n [mó gò] jógò tó má, [bà:-ólé má] kòndé òndé: = b-à: òndé, [[dém→ b-è: ké] gí yà:] òndé:-y,

nõ: [hâl [[mó èndè:] òndé] òndé] [[mó là] kànè là] [[sàgú kó]⁴⁴ [mó gò] = ý], [[mó yè:] òndé] òndé] [[mó là] kànè là] [[sàgú kó] [mó gò] = ý],

[nò: [gwe nè] wǒ-ngà mó] [bà:-ólé yè] [nò: wǒ-ngà mó] [[mó gí yà:] [wè nè] òndé: nè] òndé-òndé,

[àngú [ó mà] b-è: ló] [ñgí [ím mà] b-è:], [mí là] [[ñgú yà:] [hà:jè [ó mà] [mí gí] j-è:]], kòndé→ [ñgú [ó hà:jè [ó mà] j-è:] mé, [ñgú kà] òndé kàná-y, òndé gòmó-y, [ñgí mà] há:nà kán jò, [[kó gí] yà:] òndé-yà-mbó-y,

[bìrè: ségín] íyó [í mà] wó-njò, [kúl má-mbó bé] hây gínà-nj-è:, [hây kó] [í sùnù] mà] òndé-ndí, [bàngàl mà] mó j-ô:, [ìnè-[tún-lé] má] mó j-ô:, [bìrè: ségín], íyó [í mà] wé-mbò òndé kòy, jènjà [[yé sà-- sàbà:bù] mà] [í gí] òndé-ná,

dùm-è-n [í mà] pàlá-ndí jò, é! [gídâ:dò kó] [í mà] bàrí-yé jò, [dùm-è-n pàlá-ndí nè] [[gídâ:dò mó là] bàrí-yè] [[ànné yà:] bǎ-mb-à: = ý], [bǎ-mb-à: kèngè ké] òndé dé,

⁴⁰ < /kájábà-mbò/.

⁴¹ sègó:ngà (= òndé:ngà), Fulfulde expressions for ‘truly’.

⁴² < /dámà-.../.

⁴³ ‘Nonhumanness’. Abstractive nominal from nõ: = là ‘(he/she) is not a person’

⁴⁴ Pronounced [sǎgkó] with /u/ deleted between two velars.

[[nõ: dîn] jóg-è: gà]⁴⁵ kánà-ndí, [[[nò: gàb-ê: mó] kèngè tũngì jòg-à: ké] mà] [[dèndí: mó là] [ké gì] tũngó-m]

Y: kóndò-ndí

X: [mó gì] póná-**mbà: = ÿ** mà→, má òmá:⁴⁶ tòndì-yò-mb-ê: mà→, tóndí-y jòg-**â: = ÿ** kànè mé, òmá: áy jòg-â: = ÿ, [[òm gì] jùmbé **nè**] [ngâ:n jùmbé dò:-nd-ò: dé], [mó là] áy jòg-**â: = ÿ**,

[àyí-n kó†], àn-î: bèlì-yè, [[nò-mbó bè dîn] kègìrì-yà-mbó-m] [[kó yà:] [àyí-n kó] jè: j-è:], [nò-mbó bè dîn là] kégírì-yé kíró-ndí-yà, [nǎ: là] bã-l,

[nǎ: [tò-mbó mà] dò:-l-ò: bé] [[íyó ngì dîn là] [tò-mbó mà] dò:-ndí-yà], hâl [[kùl kúndú] má] <né-- >⁴⁷ [nò: kúndé] [é gì] nàlè [mó là] kànè, [nò-mbò tò-mbó ìr-ò: bé] [jěnjà [bé gì] sàgì-rè],

ènî: bángàl gìn-à: dé, [[[yě: dùnd-â:] dùndé-mbò] ó gìn-ò:] [[yě: mó] dùm-ó: mé] [té:-ngó kèr-ó: mé] [[bà:-ólé má] **j-ò: mé**], [sǎŋ kà] [ó kà] [[á:màna dîn] dò:-nd-ò:],

[mâ:n [ó té:-ngó kéré] gìn-à:] [té:-ngó kèr-ó: dé] [ó kà] á:màna dò:-nd-ò:, [[nõ: mà] yàlî: téwǎé⁴⁸ j-ò: mé là] [[yàlî: tè:-ngò jê:-mbò] ó gìn-ò:], [[[ó gì] ñdè-m] gìnè mé] [ó gà] [á:màna dò:-nd-ò:],

[mâ:n ànné=**ÿ** ló nǎ: ngâ:n†], [éyyô: dùmè†], [ó kà] ìbî-n dùm-ò:, íyó té:-ngó kéré†, [èndê: bà:] gíné já-ndì†, té:-ngó kéré†, èndê:-- [[yě: bà:] gíné já-ndì†] [[áni bà:] gíné já-ndì†],

[yèngé yà:] kó kán j-è:†,⁴⁹ [nõ: dîn] [ãndǎ: ñdìy-lè⁵⁰ kó yà:] kó kánà-nj-è:]†

[pause]

Y: [kó má→] [yòbè-[nú-lé] kó má→]

X: íyó yòbè-[nú-lé] kó, [yàwó: mà] ngwè, [ánà: mà] kà: [í kà] [kó kà] dînê:-y, kà: [[yàwó: bé]†, yòbè-[nú-lè] kó†, íyó jàngì-yè, [bìrò: kàndǎ:] = y **kõy**,

⁴⁵ gà in factive complement.

⁴⁶ òmá: ‘the counterparty, the counterpart, the other (of two)’. Used as a referential index in narratives.

⁴⁷ Mispronounced, quickly corrected.

⁴⁸ téwǎé (Fulfulde) ‘follow, pursue’.

⁴⁹ /kánà-/.

⁵⁰ ñdìy-lé ‘listening’, here low-toned as possessed noun.

inèn-[tún-lé], íyó [birò: ñgú là], [inèn-[tún-lé] kà] dinê:-y, àsú: inèn-[tún-lé] dinê:-y, [[mí kì:] mà] [inèn-[tún-lé] *moyens*], [í mà] íyó [nò: tíg-è:] òndú, kà: [birè: ségín]*, ènì: sǎŋ bírà-**mb-à**: yé, [[í kì:] mà] *moyens* dé, éyyô: kànè mé, mà:ñjì-yé-y dé, jěnjà [hàkkilè síyè-ñgò] [í gì] ñdí-ná,

ǎ:r-ñgó ñwé jò mé, ǎ:r-ñgó [kòñgò mǎy-ñgò] **gìrò**⁵¹ [ó mà] mó w-ô: dínđì, [ó má→] [ó sò:jìngàn mà→], [tò-mbó mà] [ǎ:r-ñgó má] **b-è**: mé, áyá-l kànà-**mb-è**:, sǎbù [ó gèndè-ñgé jènj-ó:]⁵² [mó gèndè-ñgé jènjè] [tò-mbó wàgàtì é jě:r-è: dínđì], [bàr-é: mé] bèlì-yà-m,

[ó là] [ó gò] [ó gò]=y, [mí là] [mí gò]⁵³ [mí gò]=y, [ó gò] [ò tò má] jènjá-**ngà**=y [ó là] kànè, [ségé jò mè] [ó mà] sì-yá-m **dé**, [dèngè mé] [[ǎm mà] **dèngè jò***], [[é nò: dîn] mà] [dèngè-n kó] dèngè,

[ó gà*], mó má:nì gìnà-mb-ô:, [nò-mbó gà] é=y gìná-mb-à, nò-mbó é=y gìn-à: mé, [dèngè-n kó] ñdènnò [é nò: dîn] kǒy,

[ñǎ: gà] [inèn-[tún-lé] má*], gǒ:rè=**y=bè**, [dúmé-ñgó jóg-ò: mé] [dúmé-ñgó sèm-**á**:=**y=bè**], í [[í kì:] mà] [ké gì] dinê:-y, [ké là] bǎ-l=**bè** gìn-à:, [[[jěnjà mà→] [[dí:nà kó] má→] sàbà:bù] mà], [ké là] wè, kà: [íyó dân] máyá-ndá-l,

[dúmé-ñgó mó] sèm-ǎ:*, gǒ:rè jóg-ò:, àlmâ:m ñd-ǎ:, àlmâ:m-- [[àlsilâ:m mòm-bí-yè-mbò] bé gìn-ǎ:] [dúwà: kàn-à: mé] [[gǒ:rè yé] ká:ngí-y kùb-ò: mé], [nǒ: dîn] bèlì-yé sà nè, [mó birò:] dímbì-yè, [jèné yà:] **bè**,

íyó [ké mà] mó w-ô:, [gǒ:rè yé*], [yǎl tòmô:] ènì: mó màyà-ndè-**n**, [támòrò, mà là] túnò-mb-à⁵⁴ wá, [támòrò yé] ñwè, [í tàrà-n] ñwè, [gǒ:rè yé yà:] [í gà] dinê:-y,

[[támòrò yé] mà] ñwé-mbò, [gǒ:rè yé là] wùjì-mbò hóyà kànè, [sǎŋ kà] [gǒ:rè yé] bô:*, [támòrò yé] bô:*, í tàrà-n, [ké mà] bó-mbò, [mànê: mán-lé]⁵⁵ jàng-à:], [kǎfê: kán-lé] jàng-à:],

⁵¹ *gíró* ‘eye’, used here as an emphatic

⁵² For *jènj-ó: mé*. The final /*mé*/ ‘if’ is omitted, but its virtual presence is indexed by the tonal adjustment it requires in the final syllable of a preceding Perfective verb (here *jènj-ó:* ‘you-Sg lift’ from *jènj-ǎ*).

⁵³ Tape: sounds like [mí kà] ‘as for me’, but the parallel structure points to [mí gò].

⁵⁴ *tún* ‘put in’, here in sense ‘bestow (name), perform name-giving ceremony’.

⁵⁵ ‘to cook meals’ with Verbal Noun as complement of ‘begin’. Not in compound form, cf. the compound *mànè-[mán-le]* ‘meals-cooking’, *mànà-[mán-le]* ‘meal-cooking’.

kúlmá-mbó dógá-y⁵⁶ gìn-à:, gìndè gìn-à:, dógá-m = bě:-mbò,
 nǒ:-- kwà-mbó-m̄ èlú-m̄, [díyá: kó] [ó mà] wè mé†, nǎm mé†, [nǒ: kànè
 m̄è]-- [kànè mé] kwà-mb-ô: mé dîn, [ó mà] èlú-m̄, [nǒ: dîn] [kó gì] òmbì-yè,

⁵⁶ Hortative Plural.

íyó [yè:-jínɡán má→] [èndê: ìnèn-tùn-lè mà→[†]] [yè dín] wé-mbò
kégírí-yè-mbò mó gìn-ò:, [àŋɡú tóló = ý gíndó: = ý mà→] ká-ŋɡó = ý,

yě: nàlè dé, [[ó tògù dín] mà] dǎ:ndí tìyá-mb-à: = ý, [mó là] wó-m, [tíyá:-l-ó: dé là] [[ó gí] pèbá-m], ɲǎ: bǎ-l,

[[[yě: gǎ] nàlè] gìn-à: mé dínɔ̀] [[mó kì:] dùmè ló] [[mó kì:] dùmè], àlàhámbìlè, [ájà [nùmá: má] túnè] [jěnjà [bárkè mà] kú-ná],⁵⁷ à:mí:nà, jěnjà [[í gír] mà] kú-ná,

dòm ìgè kǒy, kà: [mâ:n nàlè] [[àŋɡí sárà] nàlè ló], ìnèn-[tún-lé] [àŋɡí sárà] = ý ló, [í gǎ] [mó tìyè-ŋɡò] ɲwà:-lí-ý, [ìnèn-[tún-lé] dèŋàn], ègǎ: bèlì-y-ò: mé[†]

Y: ... [éndâm dín] dà:ndá-mb-à: = ý

X: ... [[éndâm dín] gí] dǎ:ndí tìŋgà-mb-ò:, té:-ŋɡó kéré nè, [bèlì-yé nè] ìnò-mb-ò:, ánè = ý mè, [yě: mó là] [bèlì-yé nè] íno-m, [ùjù-tégè mà] wàlá: [dèndà:jú má][†], [[dèndà:jú má] nõ: ìnèn-[tún-lé] íno-njò-m kà]⁵⁸ [ìnèn-[tún-lé] íno-njò-ndí] [kó kwè-ŋɡò yà:] mó jèno-nj-è:],

ìnèn-[tún-lé] mé gǎ⁵⁹ dínɔ̀, [úmè-ŋɡé má yà:] ìnò-mb-ò:, ùjú sùrú[†], [[ólò mà] ín nè] [óbí-y nè], mànê: kwà-mbó-ý[†], kǎfê: nà-mbó-ý[†], hêy! [ɲàmà-ɲàmà yèpà:bè kàná-mb-à: yé] [[kàló: dín] jògò-ndí],

[nõ: dínɔ̀ gǎ] [kóŋɡò⁶⁰ jàmâ: gí] jě:ré nè [kóŋɡò [dèŋàn kúndú] kwè-ŋɡò kó], [[sà:gú-mbó nõ:y tà:ndí:] ó kwǎ-m = b-ò: kó] [[dèŋàn kúndú] kwá-mb-à: = ý gǎ], [nõ: tòmê: mó] [kó gí] mǎ:mà-ndí, yàrú ɲwè wàlá[†], [kòŋɡò àndǎ:] [ín nè] [mó kán nè] mó j-ò: kànè,

[yé gí] kwè-ý dé, á! jěnjà [í mà] kú-ná wá, kóndé→, [[àyí-n kó] kàjàb-ó: mé] [[ó mà] nǎm], [[ìnèn-[tún-lé] kó] dùwà:w] [í mà] ìno-njò-m kó tèdìnà:ŋɡò kó] [[ó mà] èlú-m],

[ŋɡí nà] [àŋíné yà:] kànà-mbó-ý, [[àŋíné yà:] kàné-y mé[†]] [[í kì:] gó-m], [[àŋɡú yà:] kàné-y mé[†]] [[í mà] bàrì-yá-m, jěnjà [kó jàm kó] [í gí] òndí-ná,

kóndé→, ɲǎ: yě: dùm-ó: mé, yě: mó, té:-ŋɡó kèr-ó: mé, [yě: mó], [dèŋán ké] tòbúlùm dà:nd-à: dé] [báŋgàl kàn-à: dé] [kèné wó-mb-à: = ý = bè],

⁵⁷ kwé ‘raise (e.g. child)’, 3Sg Hortative.

⁵⁸ Topic kà with clausal complement.

⁵⁹ Topic gǎ after conditional antecedent clause.

⁶⁰ kóŋɡò ‘thing, something’ occurs twice in this passage in apposition to a following noun (with no tonal interactions). It suggests uneasiness (here, with the expense of hosting a name-giving).

íyó, [báŋgàl ìnèn] **j-à:** mé, dèmbé swêy, jà: [báŋgàl ké] [éŋgú=ý má] [éndèn=ì: mà] [nò-mbó wé **nè**] [mómí-y-lé jàŋg-à: mé] [hâl **jé nè**] [[sǎŋ kà] kàndá mó gǒ-ŋgà kálò: mà], [kêŋ kà] [nò-mbó kày][†], ŋwâ-ŋj-ê: gô-ŋj-ê:,

íyó jàmâ: = ý, [íyó [sòŋjò: kúndé má] íyó nò-mbò **b-ó:** bé] [dùlé: [sòŋjè: tà:ndí: ké:jèy bé là] mòmí-yé [kěŋ⁶¹ dân] **gó:-m** = bà:-ndí, [dùlé: nèn] ìrè: gídâ:dò kó bǎr-bà:-y,

[mó yè: mó] báŋgàl kàn-ó: mé, [yè: mó] [kàndá gwè mà→] [gǒ-l má→] dín [yòbè mé] pòs!, [[bǎ:-n òlò] mà] ìnó-ndí[†], [yòbè **nè**] [[gwà: àndé:] má] ìnó-m,

[ó nà:-gò] [ín **nè**] dò:-ndí[†], [kèlú: ó gò] ó dǒ:-ndò-ndí, [àŋgí sàrà yà:] tò-mbó jè:rà-mb-ê:

Y: jáwdì jàmè

X: jáwdì jàmè[†], dùmí-y-ó: káná-l,

[bǎ: mó gà] [[mó kòŋgòl] bìrò:] **bìrě-m má bò**, kòŋgòl bìrè = **b-à: = lá** kǒy, [ó gí] kóndó gìnà:-ndí **nò**, [kóndí já-nù-m [[mó kì:] mà là] tígà **nò**, [kó là] [ànné yà:] ìŋgí-yà-mbó-ý[†], jěnjà [kó sèmbè kó] jěnjà [í gí] òdí-ná,

sábù [gwǎ: má] [à:lè-tègǒ: = ý gà] tègè mé dínđì, [[nò: kúndé mó] mà] èlú-m, kó gómò-ndí, [[nò: kúndé mó] mà] èndá[†], kó = ý, èyyô:, gómò-ndí,

jěnjà [jám kó] [í gí] òdè mé[†], jěnjà [nǒ: dín] [mó mà] wè mé[†], mó mǎ:mà-**ŋgà = ý** gà, jěnjà [mó gí] **đínô:-m-ná**,

[dúwà:w=ì: mé] bándì mà, yèpà:bè sǎŋ wò-ŋgà **ěy**, [ín mà] èndá, káná-ndí-yà, [[mí òlò] mà = y] wàlá, [[mí sòŋjò:] mà = y] wàlá, [kòŋgò ñgú]⁶² káná-ndí-yà, íyó [[nò: kúlmá mó là] dàmè] [ìŋgí-yà-ndí kǒy],

hâl [òndô: bé] [bé mà] èndá **nèn**[†], [kúlmá mó wá→] gìná-mb-à[†], [kúlmá mó] jàŋgá-m, dè:gó = ý ìnó-ndí, [[gwǎ: ké] mà] dòmǎ: wé-mbò mó gìn-ô:, [ŋèné yà:] **bò**, kóndé→ [kó là] jěnjà [jám kó] [í gí] òdí-ná, [íyó gà] kòŋgò wó→ kòŋgò, kòŋgò wé jòg-â: dínđì, [[dúwà:w kó] mà] màlànji-yá-ý,

[[dúwà:w=ì: mé] bándì] mà, dúwà:w mà[†], [ó bìrò:] mà[†], [dúwà:w mà[†]] [[ó bìrò:] mà], [[ŋgú=ý mé] bándì] mà] [kòŋgò àndá:] [íyó [í gí] kòŋgò gómó-ŋgà] èndà:-m,

⁶¹ /kèné/.

⁶² Heard as [kò:ŋgú] on the tape.

[[ó jù:] mà] dôm [ó là] dàmè, ìṅgì-yá-m̄ mā→ kájábà-là⁶³ [[ó yè:] mà] dôm [ó là] dàmè, [ìṅgì-yá-m̄ mā→] kájábà-là⁶³,

[ó kì:] sèllàl] jěnjà [ó gì] kà:ndè, [dúwà:w ó gò mà→] [ó bìrò: mà→] òmbì-y-ò:†, [ó jù:] [ké mà] ó òmbì-yé jòg-â: = ÿ kànè mé, [é bìrò:] kúndú = ý kànè, [[ó jù:] [ké mà] ó òmbì-yé jòg-â: = ÿ káná-l dé] [[mó là] [mó ùsfò:] jè],

[mòmbì-yé nè] [bírò: là], íyó, nû:, nàmà-ndè kǒy [í mà], [nǎ: kày], [ólè mà] bírò: [yě: bírò: bìrè mé†], [[ánè mó] kò] = ÿ, [[ánè mó] bírò: bìrè mé†] [[ánè mó kò] = y], [èndè: bírò: bìrè mé†] [[ánè mó] kò] = y†, [[yè dín] hàybù kó] [nò: kúndé mó] kánà-m = bè,

íyó [nò: dín→] [[mó kì:] mà] [mó bìrè jòg-â: kó], [[[ólé ké] mà] dínè: = b-à: kó] gájà-njó-ÿ [wánà há:làm]⁶⁴ mó, éyyô→, [àndǎ:, [jê: nè] kèn bára-mb-à: kày là], [gàjì-ṅgân kèṅgè kánà-mb-à:] mà, [gàjí dùmá-l-é: mó là] [ànné yà:] ìṅgì-yá-m̄, [mó gà] [dándà: mà] wàjè,

[[nò: dín là] gájí dùmà-ṅgà: = ÿ gà] òndú, sábù kì-[èl-ṅgè†], [[[ní: tòmó:] [bǎ: tòmó:]] kì-[èl-ṅgè]]⁶⁵ kúndú = lá,

nò: tòmè: mó†, [mó kán-ò: dín] [jěnjà [mó mà] kóndí jò], [nò: tòmè: mó†] gírò mó kónd-ò: dân dínđì, [mó mà] [námá-ṅgà kó má] [kònd-ò: kó má], pécèrè = ÿ,

ká: jàmà: sǒ: b-è: mé†, [[è dín] sàbà:bù kó] mà, [mó là] [mó gò kó] [nám-ò: kó] júgà-ndí, [mó mà] [kóndí-y nè] ìnó-m̄,

hà: kó = ý, bà:-ólé mà:njì-yé-y mé†, [ìṅgì-n yàg-ê: ké dân] ìṅgì-yá-ÿ,⁶⁶ [[èyà-ṅgó tìṅgò:] mà] mó j-ò:†, [[bí-ṅgán tìṅgò:] mà], bí-ṅgán-- [[bìrò: yàg-ò: kó] mà] ìṅgì-yé-y mé†, jěnjà [yàg-ò: kó], jěnjà [í gì] téndó-m-ná,⁶⁷ [kóndò-ṅgà kó là] jěnjà [í gì] téndó-m-ná,

nǎ: [jènà:-gólé: má] bìrè: bírà-mb-à: = b-ě:, bírà-m = bè-y, [bìrè: bírà-mb-à: = b-ě: yé], dǒgè sì-yè-ÿ,⁶⁸ dǒgè-[sì-yé-ndá:] kó nù:†, [[mòmé = ý kì:] mà] dǒgè jò-y mà, [ìbì-[dàgì-lì-yě-n] yà:] dǒgè = b-à: = ÿ mà,

ànné-ànné = ÿ mà, éndà:-y, sábù [sònjó: má] [nǎ: kày], éyyô:, [[òlè-bàndí má] kán-lé há:né jòg-â:]⁶⁹ kánà-mb-à: = ÿ = bè, [[sònjó: kùl] mà] kán-lé há:né jòg-â:] kánà-mb-à: = ÿ = bè [búndán má],

⁶³ Imperative Negative (prohibitive).

⁶⁴ Fulfulde: ‘it’s not my word’.

⁶⁵ Here kì-[èl-ṅgè] ‘good luck’ is possessed by ‘(children of) one mother (and) one father’.

⁶⁶ Hortative (let’s ...).

⁶⁷ 3Sg subject hortative.

⁶⁸ sìyè- ‘be poured’ in abstract sense after a chained verb.

⁶⁹ jòg-â: here can also be expanded as jògâ: = ÿ with ‘it is’ clitic.

[[íyó là]-- [nǒ: dín là] [[mó òlò] mà] kán-lé mó há:nè b-ò:]
kánà-mb-à:≡yè≡bè, [íyó [yè dín gí] dǒgè síyè≡b-à:≡yè, [[yé gí] sàbà:bù dǒgè≡b-à:
kó] [[yèngé yà:] kó kán j-è:],

[[jògò-ndì]-gé]=y nǒ: gíné já-ndì, sábu [[ó kì:] mà:mì-n] mà] bìrò: ó
bírà-ngà, [ó mà] dàgà-nd-ó: mé tán, [ó mà] **dàgà-m**, jěnjà [kó là], [hàkkilè kó]
jěnjà [í gí] òdír-ná,

[nǎ: là] [yèpà:bè ségín] [sà:lê: =y gà] [jógò-m =b-ě:-mbò yà:] [tó:rù =y
kànè], [[kòngò nè:ndá: =y gà] ó ìngì-rà-ndì jòg-à: dín] [nè:ndá: =y gà] yà:
ìngì-yá-**nj-è:**, [[síyè-ngò =y gà] kájâ:-mbò⁷⁰ kán-ó: mé dín] [síyè-ngò =y gà] [ó
mà] ìngì-yá-m kǒy, jěnjà [[síyè-ngò kó] mà] [í gí] tún-ná,

mà:njì-yé-y dé, [bà:-ólé ìngì-n ké] gí, màlànji-yá-y, nǒ: dín-dì, nǎ:
[gènà-gólé: má], [[bìrò: síyè-ngò] [bǎ:-n mà] mó dín-ò: kó] gí, bìré **nè**,
[[dùmí-yà-**ngà =y gà**] [dùwà:w kó] mà:njì-yá-y,

[[kó gí] mà:njì-yá-y **jè**] [[[jènà: ñgú] yà:] [í mà] sógótù kànè mé dín]
[[dàbàrù dín] [í mà] ìgè], [áni [yè: dòm] òdír já-ndì*] [yè: [áni dòm] òdír
já-ndì*], [èndè: mà→] [bǎ: má] dóm jògò-ndì,

[ó bíró: bírà-nd-ó:] wè mé dín-dì, [yàlì:⁷¹ [è dín] nǎ: é gòlà-m =b-è:] [gòlè
kír-mbò] [ó gínè-n] [bíró: bírà-nd-ó:] wè mé dín-dì, jěnjà [kòndò: kó] [í mà]
téndó-mó-l **jè**, [dùmě-n kó yà:] pàlà-ndì j-è:,

[bíró: nǎ: yàlì: é gòlà-m =b-è: dín] [gòlè kírè-ý*], táwè dùmí-y-ó: òndú,
àní: **bèlì-yè jó** [bíró: kó gà] bìr-ě: **nò**,

[sǎj ènì: bèlì-yé **nè**] [dúwánsá mà] sùgù-nj-ò: dé, [tíngó: tíngó: dín mà]
kèngè [gàndí mà] [hál nǒ: wé **nè**] [[ó gí] dèmbù né] [ìbǒ-**ngà =y káná-l mé**
kèngè [gàndí mà] yá-m =bà-l-ó:, [pùllò yà:] kùrè mé dín-dì,

íyó, [kèngè ñgí yà:] nǒ: kéndí-y nè, hál [sóm-bí-y **nè**] mǒnjè mó
mònjò-ngà, [[kèngè ñgín] bèlì-yé **nè**] [hál [dúwánsá mà] **d-ò:**], [ké kèngè dín]
òndú, [[yè dín] gí] yàlì: kán kír =b-à: =y,

[kéré nùmǎ: dò:-nd-è:] =lá mé] [yàlì: [kèngè nálé:] [ñgí yà:] [[kèrè ñgí]
mà là], yàlì: gòlà-m =b-à: =l-è:†, [kèngè dín] òndú, kà: [[yè dín] mà]†, [í gí]
dò:-l, [[yè dín] mà] [[í gí] mó dò:-l-ò: kó] [[ànné yà:] kán jò **yà**],

[à:lè-tègó: kó yà:] òndú gínà-njò-y, [à:lè-tègó: kó]†, [nǎ: là] [à:lè-tègó: kó
gà] bà-l-é: wàkàti b-ě: =bè, [íyó yèngé =y] [[jâmâ: kó] sègè-ý kǒy], [[jâmâ: kó]
àlhámdirilâ:y [jâmâ: kó] sègè-ý],

⁷⁰ kájábí ‘think’.

⁷¹ Pronounced with lexical tones. As the clause develops it becomes clear that this is the head of a relative clause and therefore (in retrospect) should be tone-dropped.

sàŋgí dínđì, [[í mà] yá.wà kán nê] bãr-ná, [[dàbàr nálá: kó] mà] [mà:njì-yé-y mé], [[dàbàr nálá: kó] gí] òmbì-yá-y, jěnjà [kó mà] [í gí] tэндó-m-ná,

bìrò: ó bìrà-ŋgà dínđì, [[bíró: ó gò kó] bãy nê] bírá, [bíró: bãy-mbò] bírà-njò-nd-ó: mé dínđì, [bíró: kó]†, [bàrkè mó gò] yè-ndà:⁷² kó, mày = Ø,

[ó mà] [tэндó: = ý gà] [[[tэндè mé] bándì] mà], [kó bàrkè] yă-nd-ò: dè, kàná: bãy-mbò bírà-nj-ò:, sábù [ŋgí mà] dwê: mé†, [[kàlé: mó gè = ý kó] tígà:-w mé] [[ké mà] dô: mé] kàliyá: kóy,

[[kàlé: ké] yé-mbò ó gìn-ô:] [bìré-mbò [hâl [kî: mà] sàgì-r-ô:], ñamá-gí s-ô:, <...> [ké ñàm-ô: = ý kóy] bìr-ô:† [ñamá-gí s-ô:],

[kòŋgò [mó kùr kó]] [hákè ké] yàrè mé dínđì, [jòyè mé là] bunnjá-m, [síyé jòg-â: ké] ñamá-ndì, [í mà] [bìré: gándí yé dínđì†], íyó kènè ínò-njò,

[[jàngí-lé yàgí jòg-â: ké] mà] [jàŋgí dùmá-l kàné-y mé], [[yàgí jòg-â: ké] gí] yàrá-m nê] [í là] gìnè jàngé-y mé, [bìré nê] [kî: mà] [íyó là] sàgì-rà-mbó-y, [[dógí-lé yàgí jòg-â: ké] mà] dógá-ndì-y kòy, kàná: [í là] yàrà-mè,

[bíró: kó] bìrè-ý†, ñàmô: = ý kànè, [[yàgí jòg-â: ké] mà] jěnjà [í gí] jàngí jă:-m-ná, [[dógà-mbà: yàgí jòg-â: ké] mà là] [íyó là] [í gí] dógé jěnjà jă:-m-ná,

[gõn-gó má] [tàgă: má] [íŋgé èr-â:]⁷³ ìn-ó: mé dínđì, [[ínjé ké] yá-njò-m mà] [[gõn-gó kó] mà] ínjé [ó là] èrè gànè, [gõn-gó kó, [mó kùl kó] gír já-ndì kòy], ó jèn jòg-â: kó gày, [mó kùl kó] gír-- gír já-ndì,

tóy ó gànà-n! gànà-n! gànà-n!, [jòy-mbò mó gìnè-n yà:] dógá-l-ó: [y-ô: mé là] [ó gàn jòg-â: dín] [wùjí nê] sî-yá-ŋgà = ý,

Y: sí-yá-ŋgá-y, nàfâ: òndí

X: nàfâ: bô: ló

Y: òndí

X: [àyí-n yà:] [ó gò] = ý, jěnjà kó [í gí] kànà-m-nô:-nà,⁷⁴ í kòŋgò kàná-ŋgà dínđì, mà:njì-yé-y mé†, bàyé-y mé†, kàná-y†, [bàyá-mb-à: kó] [[bíró: kó] mà] ŋwá:-lì bó-mbò, bàyé-y mé†, [bàyì-í kó] gír òmbì-yè mé dínđì, [[bíró: kó] mà] ŋ-ô:⁷⁵ mé dínđì, [ó mà] kòndó-m,

[[kòndò-mb-ò: kó] mà] jěnjà [í gí] tэндó-m-ná, jěnjà [[kòndò-mb-ò: kó] mà] jěnjà [í gí] tэндó-m-ná, mà:njì-yá-y,

⁷² ‘seeing’ (Verbal Noun), here as possessed noun (low-toned).

⁷³ Purposive clause complementing ‘go’.

⁷⁴ Hortative Negative with 3Sg subject (‘God’).

⁷⁵ Verb ŋwé ‘go in’, 2Sg Perfective.

jěná:, jǎ: [nò-mbò kùlmá-mbó bé] gìn-ô:, [bì:-ngó òmò: yà:] [ó wá:] gwê:
 mē] [kójè [gwǎ: má] tùn-lè] íbí-yà-là wà, kójè [[bì:-ngó yà:] [òmò: yà:]]⁷⁶ [[ó
 wá:] dęyⁿ→ yè⁷⁷ dínđì] [kójè [gwǎ: má] tùn-lè] íbí-yà-là wà,

xxx

déḡán tà:ndí:, [ó wá:] [[yàlì: ó gè] mà] ínó-n-là kánà-là⁷⁸ wà, déḡán
 tà:ndí:, [[ó yàlì:] mà] ínò-nj-ò:, [hâl bíró: bírá-l-ó: mé là] [[ó yà:lì: ké] mà] [ó
 nà:-gò] ḡwè jòg-à: kó] [bárkè kên ḡwǎ-m] wà,

ó nò: mó, [jěná: má] < nò:--, ó-- >, gírò gwàngǎn⁷⁹ mó nàm-ò: dínđì,
 [jěná: nǎm nè] [[ó hàkkìlè] nàmá-ḡgà-ḡgáy gá, [ó mà] kánà-ndì wà,

[kóngò wó→ kóngò dín] [kóngò dín] [[mó dòmbà] gì] kiyô, dúmé-ḡgò
 [[mó dòmbà] gì] kiyô, dúmé-ḡgò là[†]--, [dòmbǎ: là] [dúmé-ḡgò gì] kiyô, yàlì:,
 [[mó dòmbà] gì] kiyô, yàlì: ké, [dòmbǎ: mó là] [[yàlì: ké] gì] kiyô, kiyě-n nô:y
 yé, [yé yà:] [[bíró: kó] gì] jè:rà:-mb-ê:, [kòndí-n kó] kên wò-njò,

[[mâ:n [mí gì] kélà] ḡ-ó: mé dín] [[náfà: kó] yà:] pàlá, [náfé jà-mb-ò:]
 [náfá-l-ó:], [mó [ó gì] kiyó] dúmà-nd-ó: kǒy,

Y: [ó bà] [ó nǎn-bò] [ó gì] kwé-mbò] [ó kélà dé]

X: [ó kélà] gìn-ó: mé dínđì, [[[ó bà] ó nàl-é: mó] [ó kélà]] gìn-ó: mé dínđì, [náfà:
 mó gò kó]-- [ó gò kó yà:] dùmà-l-è:

Y: [bárkè kó yà:] pàlé:

X: sábù yèḡgè = y[†], [ó gì] já:[†], [jěń má] mó j-ô:, [nàmâ: mà] mó j-ô:, [nò: gá] nǎl
 gò-m-ò: mé, nàmâ: = y[†] kǒy,

[[ó gì] kwâ:-m-bò nâ:-m-bò kwâ:-m-bò nâ:-m-bò] [ní: gì] mónjú-rò-mbò
 sùgú-rà-mbò, jógò-mbò [hâl kwí:-yé nè], [[ó kì:] nò:] = y[†] kán nè, [mí [mó gì]
 náfé nè] [kélà:-m], [[[nò: àndé: mó] gì yà:] náfé nè] kiy-ò:

Y: [[ó tàgì:] mà] [mó tàgì: mà] kábílí-yà-ndí⁸⁰

X: [[ó tàgì:] mà→] éyyô: [[ó kùlmà mó] tàgì: mó má→] kábílí-yà-ndí, [ḡgâ:n
 nò-mbó é tár tìy-à: mē] [nò-mbó èbá:bè:⁸¹ lǎy] [[nò: òm yà:] [bé mà]
 gìndé: = y] kábílí-yà-ndí,

⁷⁶ yà: after both possessor and possessed nouns.

⁷⁷ ‘saw’.

⁷⁸ Imperative Negative of ‘do’ with a negative complement clause ending in ínó-n-là
 ‘without going’. Plural-addressee counterpart: [[yàlì: é yè] mà] ínón-bò
 kánà-là-m ‘don’t-2Pl fail to go to your fields.’

⁷⁹ Variant of gàngǎn ‘patch (of field)’ (French *parcelle*).

⁸⁰ ‘is not separated’ (3Sg subject).

⁸¹ Presentative (3Pl form) ‘there they are!’, French *les voilà!*

kà: [[[kò dîn] bàm] mà] [[ó mà] dòl-ɲgè mó yè⁸² jòg-à:] òndú mé] [[ó gí] kiy já-ndì],

[[dúmé: kùl] mà] [gáfèl gòm-ò: mé] [gáfèl mó] dúmé-ɲgó, [[ó gí] òndú yé nè] [[ólè mà] ɲwǎ-m], [[ó gí] òndú yé nè] [[[kéngè dîn] mà] òndú-m]

[[yèngé yà:] kó kàn-j-è:] [mó tóló=y [[dúmé: yé] kùl] mà] [ó gí] náfé jòg-â:, [ó náfà: kó] yé jòg-â:=y, [kó yà:], [mó tómá] [[ó gí] mó òndú yé jòg-â: kó=y],

dúmé: [gàndí bè dîn] dònɲ-â:⁸³ òndú: mé, [[ó gí] bîré nè, yòb-à: wàlá→, [[bé gèndè] dúmónd-ó: mé] yòb-à:, < ó-- > [ó òndú-n] [ó gí] òndú yé-ɲjò mé dîndî, mó tóló=y [ó náfà: kó] yé jòg-â:=y,

kà: [bè dîn] [ó dùmè:] =y gîné-mbò jòg-ò:, [[bè dîn] [ó dùmè:] =y gîné-mbò jòg-ò:] [òm [ó gí] òndú yé-ɲjò] [òm [ó gí] òndú yé-ndí], yèngé yà: kó kàn-j-è:, náfà: kó=y

Y: náfà: bǎrkè kó=y

X: náfà: bǎrkè kó yà:, [kó gí] kàn-j-è:, [kòngò bǎrkè] ó kwè jòg-à: dîndî,⁸⁴ bǎrkè kó', dòm-bâ-n òndú yé-ɲjò, bǎrkè dòm-bân [ó mà] kwá:-l mé dîndî, [ó gí] òndú yé-ndí dé,

há:, yálí: yé má→, dúmé: yé má→, [í má→] [í kùlmà-mbò bé má→], [í gí] kè là] [kèn dîn] yà: bò, mà:ɲjì-yé-yé dé, àɲìnè kàná-yé ló,

mâ:n kàndá, [ègǎ: bèlì-y-ó: mé] [mâ:n kàndá] íyð→,⁸⁵ [ó né: j-ò: lò] [né: jò-m],

má→, dèndǎ: dèn-ó: mé-- á! ɲènè: k-ó: mé, dèné nè, mâ:n dèné, íyð→ [ó dèné j-ò: lò] [dèné jò-m] [hà jámmà ná:-y] [kóndé→ jènjà síyè-ɲgè ná:-m-ná],

dúwà:w =ì:, [[ó sà:rà] mà] dúwà:w =ì:, [ègǎ: là] [mó gí] kàndá-m-bò [mâ:n kàndá] íyð→ [ó né: j-ò: lò] [né: jò-m],

[bèlì-yé nè] g-ò: mé, dúwà:w jènjà [dènjàn síyè-ɲgè] òndú-ná, ámí:nà, [íyó là] [[àɲgí mà] òndú-mb-è: ló], íyó [ɲgí mà] òndú-mb-ò-y,

há: jámmà wó-m,⁸⁶ ègǎ: dábá, bíró: ègǎ:=y, [ègà dà:bú lây] [[dèndà dà:bú] òndú], [dèndà dà:bú] òndú kòy, kàná: [ègà dà:bú], háyà, [ìn-é: mé] [ɲènè òndú yé-ɲjò] [ɲènè òndú yé-ɲjò], kóndé→,

⁸² 'see', i.e. 'get, receive (sth given)'.

⁸³ Purposive clause associated with 'go' in main clause.

⁸⁴ possessor relative 'any thing whose blessedness you eat'.

⁸⁵ íyð→ (response to a greeting).

⁸⁶ 2PI subject imperative. Cf. French *bon retour!*

[bèlì-yé nè] [é là] gìnè, nò-mbó [tò-mbó sôn] b-ê: mé, dôm dālànji-yá-m, [yě: má] [ánè mà] = y kán-ná', [[nì òmô:] nô:y b-ê: kán-ná, dôm dālànji-yá-m,

[ɲwé-mbò [[é gì] sàrè]] kán-ná, [[é wé-mbò] kúndé [mó mà] dàm jiyè] kán-ná, [[mó dàm-ò: kó] gì]⁸⁷ òm-bí-yà-mbà:-y,

kóndé→ [[yálì: mà] là] g-ò: mé, tô:→y nô:→y, [[yálì: mà] bìrá-y] gír tíngé-mbò, [tô:→y nô:→y] wè y-ò: mé dín-dì, [bíró: dùgà-dùgè] = y, bíró: dùgà-dùgè òndú kóy,

[[bíró: bìrá-y] já:ɲí-n já:ɲí-yò-ɲgà] [[yálì: kùl] mà] [[bíró: bìrá-y] gír tíngé-mbò], [jà:ɲì-n àndǎ:] já:ɲí-yò-ɲgà, [[yálì: mà] [bíró: dùgà-dùgè] = y gìn-à: mé] [mó yà:] [bíró: dùgà-dùgè] = y,

mǎ:mà-ndí-y, [[í gà] [ɲgí gír] tíngá nè] kán já-ndí-y, [[bíró: dùgà-dùgè] = y gìn-à: mé] mó = y

Y: [bà:-ólé dùgà-dùgè] = y já:tì

X: káná-y, kóndé→ [[ánè mà] kóndé→ gín-ná'] [[yě: mà] kóndé→ gín-ná'], [ó mà:mà-ɲgà yé] káná, [[ó mà:mà-ɲgà ké] mà] gàyá-l-ó: mé dín-dì, bǎrkè dùmà-mb-è: kóy, [[nò: dín] [[tégi-tégi nè] yà:] jómbà-mbò] [úsùrù dèn-é: mé dín-dì], bǎrkè dùmà-mb-ê:,

òm bírá-mbò [[mó kàlò:] mà] [dǎ:ndí-mbò bò'], òm nùmǎ: yòrá-ndí-mbò bò, [bìrá-y kó] nè:-ndá, [bír-à: mé] kíy-ò:,

[ámí yà:] ó bíré ndà-mb-ê:, [[ó kì:] gì] [ó yà:] [bíré nè] ndà-mb-ê:, ké bírá-y [mó mà] jà:ɲiy-ó: mé né] àɲìné = y,⁸⁸ dùmà-mbà: [ámí yà:] kèl-è:, ndá-mb-à: [ámí yà:] kèl-è:,

[nò: gì] kóngò [ó là] òndè, [nò: ábà-nd-è:] òndú, [[dùmě-n là] nò: kèl-è:] òndú, [[[dùmě-n kó] má→] [[ndí-lé kó] má→]] ànì: bèlì-yà-ɲjò, [[bíró: kó] mà] bèlì-yà-ɲjò,

[[bíró: kó] mà] bèlì-yà-ɲjò', [bírò: bírí-yà-ɲgà ké mà], [[ó kó kélà:-m] gìn-ò:] [káná-y gìn-à:], [[ó [kó jà:ɲì-n] jà:ɲiy-ò:], ànné bǎ-m yà, ɲámá-gí s-ò: nò,

kóndé→, [gìndé: mó] [bìrá-y gìnè mé] kóndé→, [pàlê: mó] [[gìndé: mó] wá⁸⁹ bírá-y] gìnè mé] kóndé→, [[nò: àndě:] [ó gì] [bíró: bírá] gìnè mé là] [kó là] kóndé→, [bíré nè] [mó gì] òndírá nò, [m mà] bírá-là nò, [[ó kì:] mà] bírá, bír-ò: [dùmí-yà-ɲgà kó] kén→ì:,

⁸⁷ Object relative clause, itself functioning as object of the main-clause verb 'follow'.

⁸⁸ àɲìné variant of ànné 'how?'

⁸⁹ Quotative, following a vocative.

íyó [[gwä: ŋí dín] mà], [ánè mà→] [yě: má→], [pâlê: mà→] [gìndé: má→], [í dín] yǒ:-mbò⁹⁰ [kéré mà] gwè-ý,⁹¹ [nǒ: dín] [mó bìrò:] bírà-njò, [pâlâ: bírà-ŋà mà] [gìndó: bírà-ŋà mà] [[bè dín] bírà-nj-ê:],

[dùmí-yà-ŋà kó] kén→ì: kǒy, [bírà-ì bó-mbò]⁹² dùmí-yà-ndí, [bíró: kó] [[wákátì ké] mà] ìnó-y kó', [nǒ: tòmê: mó] [kó gì] kélà, bírà-y [nò: mó] dân, [mó nò: kél-ê:] òndú,

[bírà-l-mbò là]⁹³ dùmí-yà-ndí, [ànné yà:] bá-mb-à: = ý, bá-mbà: nǎm dé, jěnjà [jâm kó] [í gì] òdí-ná, [hà: kó = ý] [[[mǎ:njí-yé nè] bírà-y] nǒ: dín] mà], [nò: kámà dín] má:njí-y-ná,

[bírà-y mà] já:ŋí-yò-lá-y,⁹⁴ [[ó òjò] [ó gì] bírà-y gìnè mé] kóndé→ wá gíná, [[ó dèlà] [ó gì] bírà-y gìnè mé] kóndé→ wá gíná, [[ó là] [bírà-y kó] mà] gàyá-là, [tǒ:n gì] gày-lǎ:-y,

[[bíró: má→] [gá:jà:dè mà→] là] òndú, [[ègà dà:bú là = ý]⁹⁵ bó-ñ] [[dèndà dà:bú] òndú], [bíró: gò-mb-ô:] [[óló mà] ó bó-ñ] [hâl [ně: mó là] nè:], kèndà-tègì:, éyà: [yàwó: bèlí-yé nè] [bé là] gìnè, ìngé [nǎ: nô:y] [nǎ: tà:ndí:], táwètè [ó gà] [óló mà] b-ô:, ànè [óló mà] b-ô:.⁹⁶

[ó ìn-bò] gǒlè-sòndò: dùmá-ŋà wâ:n dínđi,⁹⁷ <mó gà-- > kèndà-[tě-ŋgò] wè, kóndé→ [mó mà] wá:là bíró: bírà-l gìnè-mbò, [ó là] [mó mà] já:ŋí-yò-mbò b-ô:,

té:ŋgó mó kéré bárá-njò-ndí-y', ìnjé [mó gì] èré bàrá-l-ó:', [kó gà dín] [bìrò: kó] [[bìrò: sǎgú-rú] = ý gà] [mó mà] bò,

íyó [jěná: sùgè mé] [[[yàwó: bé] àyì-n] ày jòg-à: kó], jěnjà [jâm kó] [í gì] òdí-ná, [[[bé yàli:] mà] yǒbè-mbò ìn jòg-â:-mbò] [[kó yà:] sǐngìl-ŋgán = í:],

[í gà] [tégì nè là], sǎn sǎnâ: [òbì-yé-y mé], sǐngílí-yò-njò-y, [bé gà] [hâl [sòlé kó] nǎ-mbâ: kó mà] [óbí-y dùmá-njò-ndí-yà],

wé nè, gǎndí ìngà-mbò nâ-nj-ó: má, sómbò-mbò nâ-nj-ê: mà, óbò-mbò nâ-nj-ê: mà→, ìngà-mbò nâ-nj-ê: mà, [[yè dín] mà] [kòŋgò jùgí-yé jòg-â:] òndú,

tímí-y nè, [ín nè] [[gǒlè-sòndé: nô:y yà:] í sòndí jòg-à: = y] [w-ò: mé dínđi], já:ŋín = í: [kèndà: í gò] sùgè jòg-à:-y,

⁹⁰ /yǒbè-mbò/ 'run'. Intervocalic /b/ elided across a short vowel before another labial.

⁹¹ 1Pl 'we went out', emended from 3Pl g-ò: 'they went out' on tape.

⁹² 'without VP-ing' clause.

⁹³ 'without VP-ing' clause.

⁹⁴ Hortative Negative.

⁹⁵ là = ý 'if not ...', 'other than ...'.

⁹⁶ b-ô: 'he/she is' or 'you-Sg are'.

⁹⁷ 'before ...' clause.

[ày-ê: mà] já:ńí-n bállá=y kǒy, [já:ńí-n kó là] [[[bíró: kó] bírá-y kó] mà] já:ńì-yò-mb-ò: mé dínđì, yàgí jòg-à: ké dân, [[já:ńí-n kó] gí] já:ńì-y-ó: mé, [ùsfɔ: ké yà:] dúmà-mb-ê:,

[yàgí jòg-à: kó] [já:ńì-n kó] já:ńí-yó-l-ó: mé, ...

Y: [[ó kì:] dènjá-l-ó: mé] [nǒ: mǎ:mà-nd-ó:]

X: òⁿhòⁿ→

Y: [[dógò: bé] gìn-ò:] [nǒ: sinè mé] [[mó kì:] pìndè mé], [nǒ: gí] pìndó-m

X: òⁿhòⁿ→, [nǒ: gí] pìndó-m, ké káná-l-ó:→, ó [ó bò-ηgà kó] yá-ńj-ò:→, [nǒ: mó] káná-l, [[sǎη kà] mí òbì-yé-m mé] [[mí gí] káná-l],

[kó já:ńì-n] [mó mà] já:ńí-yó-l-ó: mé kày, [ó bírá-mbò] [mó mà] [yàgí jòg-à: ké dân] já:ńì-y-ó: mé] [dòmbàn [ó mà] já:ńí-y-lé há:ná-l], [ké là] mà:ńì-yé-y dé, [ké ùsfɔ: kó là] [mǎ:ńjì-yé nè] tàrá-y, [jěnjà là] [ké gí là] [í gí] ñdír-ná,

gènà:-gólé:, [dà-mb-ó: [[àdúná òlò] mà]], òndú, gír **dímbé-ηgó**=y kǒy, [gènà:-gólé: damb-ó: gír dímbé-ηgó bíró: má] òndú,⁹⁸

[[kéré mà] b-ò: mé là] [[gènà:-gólé: kó] gír dímbé-ηgó kó kǒy], [[óló mà] b-ò: mé là] [gènà:-gólé: gír dímbé-ηgó kó kǒy],

kà:†, [bíré: tà:ndí:] [[àdúná òlò] mà] [bíré: tà:ndí:] [bíré: tà:ndí: yé†], [yé gà] àsú: [gír mà] ínò-ńjò, [yé gà] àsú: [gír mà] ínò-ńjò, [bíré: tà:ndí: yé] [ǎy yé=y], [gólè: mà], [éban má], [gírηgá-n má], yé tà:ndí:, [yé gí yà:] ñdínê:-mbò bò-y,⁹⁹

[ěy tà:ndí: yé], [yé mà] kúndú-kúndú sémbé ó kàn jòg-à: dínđì] [[ó kì:] tíngá-m], ká:†, gólè: àyìn=í:†, gírηgá-n àyìn=í:†, éyyô: éban àyìn=í:†, <dwǎ:n, > éban, [éban dwǎ:n jógò] [sìngìl-ηgán jógò], kà:†, [[[nǒ: ñdín] bìrò:] lá]¹⁰⁰ kǒy,

kà: [[yè dínđì] nèn] [ní: mó†], [ándàl kó]=y†, [[yè ñdín] nì: mó] [ándàl kó]=y, [gólè: gòlà-mb-ò: mé] [ándàl dúmá†], [gírηgá-n gírà-mb-ò: mé] [ándàl dúmá†], [éyyô: éban kàlà-mb-ò: mé] [ándàl dúmá†],

[[ándàl dùmé-mbò] ó gìn-ò:] [[[ándàl kó] kùl] mà] [bìrò: ó bìrè jòg-à: dínđì], [bíró: ó gò kó] sájà-ndì sàmmá, sàbù yèngé=y, gólè: [dènján ñgí púlâ:l] [[kéngè ñgí púlâ:l] mà] [wákàtì ñgí púlâ:l] [dènján ñgí púlâ:l] [bìrò: [[sà:gè òm] mà] mí bìrè-n, [bìrò: ηgú, [m mà] kóndì=bè],

[[ké gí] tǒη-é] ó dùm-ò:, [éngú là] [dènján ké yà:] wò-mb-ê:, gènǎ: [mó wákàtì ké] dógà-ńjò-ndì kǒy,

⁹⁸ This clause repeats the previous, somewhat fragmented one.

⁹⁹ bò- cliticized after verb.

¹⁰⁰ ... lá ‘it is not ...’ with NP complement.

[éŋgú wàkàtì ké] wé-mbò mó gín-ô:, [sábè ó yè] ó jè-nj-ô: [dénán ñgí púlá:l gà] [[bìrò: ñgú] bìré-mbò mí gìnè-n] [m̀ mà] ùsfɔ: gwé: = bè, [íyó là] òdéndù [kó g̀] bìré tàrà-mbó-m̀,

[ó [kó g̀] [sábè mà] tóné d̀g-ó: mé] [hâl [ó jèŋgì-yè mó] wè mé] [kó g̀] òdínó-m̀, òdéndù [kó-- ándàl kó] g̀r dímbà, é wá: [bìré nè] kwá-ỳ,

ándàl kó kày, [[ó tó má] k̀] = y, ándàl [[nò: kúndé mó tó má] k̀] = y k̀y, kà: [[nò: mùjú] g̀] [nà: kúndú] òdé jà-mb-ò:, táwètè [ó mà] ìgó-l, [[nò: mùjú nò:y] g̀] [nà: kúndú] òdé jà-mb-ò:, táwètè [ó mà] ìgó-l,

ébán [kó g̀] mǎ:mà-ndíʔ, gólè: [kó g̀] mǎ:mà-ndíʔ, g̀r-ŋgán [kó g̀] mǎ:mà-ndíʔ, [nò: g̀] òdé--, [bè dín] [kékék nè] dùmé,

ó [ó òdè jòg-à: kó] [ó mà] g̀ndí-yá-l, ó [ó òdè jòg-à: kó] [hâl tégì nè] [ó mà] g̀ndí-yá-l, yèŋgé = y, [ándàl yà:] kó kà-nj-è:, [ándàl yà:] kó kà-nj-è:,

sǎŋ òm [kènjì: píyéli] [[ì dín] g̀] ènì:ʔ, [[mó tìgà-ŋgà kó] kàlè: ké] dǎ:ndí jà-m̀, táwè [[mó mà] kèŋgè g̀ndí-yé jòg-â: dín] òndú, [dùmè-n má] [kó kán jà-ndì], gólè: [kó g̀] mǎ:mà-ndíʔ, g̀r-ŋgán [kó g̀] mǎ:mà-ndíʔ, ébán [kó g̀] mǎ:mà-ndíʔ,

[[ándàl kó] òjò], [dwǎ:n bìrò:], ébán = í:, èyyô: ébán = í:, [ébán yà:] kálá-nj-ò: mé, nì:ndú [ó g̀] párí-yà-ndíʔ, ínèn jóg-ò:, [kèlú: jògò-nd-ó: mé là] [kèlú: jóg-ò:] [kèlú: [ó mà] kájáb = b-à: = ỳ],

[kèlú: èlú-m nò], [kèlú: élá-ndí-mbò] [hâl [kó damb-ó:]] mǎỳ, íyó [nò: dín] [ké mà] yóbà-mbò yàlà-y, [ánè [kó mà] yóbà-mbò yàlà] [yè: [kó mà] yóbà-mbò yàlà] [èndè: mà→] [bǎ: má→] [[ì dín] [kó mà] yóbà-mbò yàlà-y],

[kèlú: bìrò:] bìrà-ŋgà móʔ, jógò mè, [[mó tóló] [nò-mbó mà] dáwla jòg-è:], [jògò-ndí dé là] [[mó tóló] [nò-mbá mà] dáwla jòg-è:], èjè-n jógò, úsùrù [bíró: mó g̀] bírà-mbò dènè <xxx>,

[[sìnè-n là] jógòʔ] [[sìŋgìl-ŋgán là] jógòʔ], kà: [mó là] àyè-ím¹⁰¹ gínà-njò, [[gòlè-gòlé mó] sòn] mó òdè mé] mó [[àyè-ím [mó là]] gìnè nù:], [ànìné yà:] òmá:¹⁰² dà má-m̀, òmá: jáyрэ jòg-â: = ỳ k̀y, [tàr-ó: mé] òmá: jáyрэ jòg-â: = ỳ,

¹⁰¹ Logophoric 1Sg.

¹⁰² òmá: ‘that one’ (Far-Distal demonstrative pronoun), here as a kind of obviative indexical (‘the other, the counterparty’).

ùjú-ṅgó ó dá:ná-l, [dèṅṅàn kúndú] [kóngò wò kóngò] [kóngò wò--], [áyá-lì bó-mbò]¹⁰³ [kòṅgò ó dùmá-ṅgà kà] kòṅgò¹⁰⁴ òndú kǒy, kà: ó tóló=ý ày-é:, [[gòlè-gòlé sòm] mà] ín nè, èbà-kálé mí ày-é:, [èbà-kálé mó] [[gòlè-gòlé mó] gí] jàyrè,

gòlè-gòlé, kír-gé:, [gòlè-gòlé mà] ín nè, [mí tóló] <gòlè--> bíré jòg-â:=ý, gòlè-gòlé jàyrè, [kí: àm=í:] [[bè dín] mà] [ní: mó] [gòlè-gòlé mó]=ý],

[[bè dín] mà là] [hú:ⁿ¹⁰⁵ mǎ:mà-nd-é:], [mó dàmb-é: là] òndú, bíró: bàrí-yà-nd-é: là, [mó dàmb-é: là] òndú, kà: [ní: mó] mó=ý, [[[àdúná òlè] bìrò:] kì: dín] gìn-à: mé=ý, [gólè: kó yà:] [bíró: kì:] =ý],

éyyô: kànè mé†, [[kí: kó] gí là], mà:njì-yá-yè [[wákàtì mó gè] wè mé], [[wákàtì kúndé] mà] sábù¹⁰⁶ wó-njò, [wákàtì kúndé] mà] wó-njò†, kà: [háybù kó] nò: dògá-l-é: dín, [[wákàtì kè] [[mó mà] kà] tìng-á:] ònd-ú,

sábù [ó tómá] ó bìrè jòg-à:, [kènjí: tà:ndí:] kwá-mb-à:y kánà-ndí, bíró: tínò jógò dé→, <gólè:--> dúmè-ṅgó sǎṅ, [dúmè: nò:y tà:ndí:] mòmbe-mbò ó gìn-ô:, [í¹⁰⁷ gír-ò:] [í gír-ò:],

[ó mà] kòndè mé†, [ènì: jé nè] [hâl móttì] gwé jòg-â:=ý, [ó inèn] dós:-m, [ènì: jé nè] [hâl bàmakó] gwé jòg-â:=ý, [ó inèn] dós:-m,

gólè: kó dúmà-ndí, [[[[gólè: sèmbè], dwà:n] kàlè:] dín], [[é sònjò:] mà]=ý, [[é sònjò: kè] mà] dèndélé nè, inèn dùm-ó: dín, [ó inèn kè] kén=i:

Y: àlhámdirillâ:y [kó là]

X: àlhámdirillâ:y [kó là], [[ó bèmbà:] [ó mà] wé jòg-à:] sùgó-ndí jà-mb-ò:†, [[[ó mà] inò-ṅgà] gí] dè:rè jà-mb-ò:,

[òmá: là] yô:-mbò¹⁰⁸ yàlà [kír-gé: mó gà], [íyó ènì: bè] gìn-ó: mé†, [mó nèn] gínè nè†, éyyô: [dàgá-ndí nè] gó-là kǒy, [kéré má] bìyò-mb-ô:,

[kír-gé: gí] ṅgâ:n yé=bè-rím, mí [mó mà] ín nè†, dèndǎ: dàgá-ndí nè, bìy nè†, mí [[kèṅgè ṅgí] mà] inò-mbó-m, [[kír-gé: mó] mà] [kó mà yà:] in-ó: mé dín, [kéré má] bìy-ò: gè†,

¹⁰³ ‘without VP-ing’ construction.

¹⁰⁴ Head noun kóngò ‘thing’ repeated in low-toned (possessed) form after the relative-clause proper.

¹⁰⁵ hú:ⁿ ‘take (this)!’.

¹⁰⁶ sábù ‘because’ is normally clause-initial (assistant suggests emending accordingly).

¹⁰⁷ Demonstrative.

¹⁰⁸ /yóbà-mbò/, Progressive of yòbé ‘run’.

íyó [[ké mà] í-mbò] ó gìn-ô: yá: [mó gí] òm-ô: dín-dí, [úm-é-ngé mà] íno
 kǒy, [sǒnjǒ: ó dǒ:-ngà dân] [mó mà] íno, [[mó mà] òm-ô:] [[mó mà] òm-ô: mē]
 kēn wájá, [wáj-ó: mé] [dàgà-nd-ó: mé] íno,

kà: [ùjú súgí nē] pǔllò fúr-fúr,¹⁰⁹ [ó òm-ngà] òm-gà:n-dē pélélélé, ándè
 ngwà-mb-ò: yà,¹¹⁰ [mó gà] [mó ùjú] òm-gà, [mó pébé já-nd-ò:] [[[ó kì:] gí] pébé
 já-nd-ò:], [sǎŋ gà] < àní: sùgò-m-- > [pèbà: kó] àní: sùgò-m- [[ó kì:] gí] yá:¹¹¹
 pèbà-mb-ò:

Y: [mó gà] [mó bìrò: yá:] bìrè

X: [mó gà] [mó bìrò: yá:] bìrè, [yògè-gólé: má] kó òndú, íyó èní: [ó mà] kóndó-l
 mé tán, [kír-gé: yǒbé nē] [ándé: má] òm, [ké mà] [mó mà] kóndó-m,

[[ké mà] [mó mà] [mó òm-n]] [ké nēn nē], [mó bēlí-y-è: ké] [mó mà]
 kǎy→ kànè mé là, [[tǒ→ nē] [íyó là] màmílí-yé nē là] wé jà-m, [[ké dēŋàn ké
 dín] màmílí-yé nē là] [íyó là] [tǒ→ nē] wé jà-m,

gólè: kó kán já-ndí, jènà: ó gòl-ô: kó gày†, kòndè mé dín-dí, [ó gà] [ké yàl
 ké] kēn b-ò:, kóndó-l dé là, [ó gà] [ké yàl ké] kēn b-ò:, sǎŋ kày†, [íyó là]
 [[dàbàrù àndǎ:] bēlí-yé nē] < pàgá-- > pàgá: là = y bō-n,

[ké mà] màmílí-yé wé-mbò,¹¹² bìndí-mbò [kó gí] kòndò-òm kó gày,
 gólè: [gènà:-gólé: mà] kó òndú,

ébán là, [[èbàn ògí] mà] ó òm-n, [kēn nēn] òm-gà:n tólo [ó mà]
 dónà-mb-ò: = y kànè mé, òm-mb-ò:, ó òm jòg-à: [[[ké mà] nēn] màmílí-yé nē]
 òm-gà:n tólo [ó mà] dónà-mb-ò: = y kànè mé, màmílí-yà-mb-ò:, [yè dín] [[sà:gè
 kúndé mó] mà] bìrè jà-mb-ò:,

gólè: kày, [kēn tùn-ó: mé gà dín] [ó gày] í tùn j-ò: tán, [ké yàl ké¹¹³ gày]
 tǔngá-m [ó mà],¹¹⁴ hé→ [dùm-ó: mé] tǔngè, [wà:s-ó: mé là] tǔngè,

[ké gà] [sǎŋ kà] [wùjì-y nē] [kènjù: àndǎ:] òm-ó: mé] [bándì mà], ké
 dēŋàn-- [[kènjù: kó] mà gà] [wùjì-y nē] [bìrò: kó gày] ògí jòg-à: = y, [kó nēn]
 [gólè: dawlà], [[ó sònjò:] mà] = y, éyyô: [gólè: dawlà dín] [[ó sònjò:] mà] = y,
 [[sònjò: àndé:] má] tǔngá-l,

kà: [ké mà] màlànjì-y-ó: mé dín-dí, [[ó sònjò: ké] mà yà:] màlànjì-y-ó: mé
 dín-dí, [[ó kì:] tǔngá-m], bēmbǎ: jè:rè jà-mb-ò:†, bēmbǎ: dè:rè jà-mb-ò:,
 àlhamdirillâ:y, [wé jòg-à: dín] ó dín-òm,

¹⁰⁹ More often kúr-kúr.

¹¹⁰ Adversative clause-final particle yà.

¹¹¹ yá: ‘just, only, merely’. Also another occurrence just below.

¹¹² wé-mbò. The suffix is unclear on the tape.

¹¹³ Determiner sandwich.

¹¹⁴ Dative PP following verb (abnormal ordering).

- kìnû:-- , ébán, èbà-kálé, [kálá-m nè] [[èbàn ñgí] nèn] ñgá:n [mó mà] kǎy→
kànè mé†, [gó nè] [yòbé nè] [ín nè] [mó là] gìnè†, [[ándé: ké] mà] [ín nè] [hâl
sà:gé gwé jòg-â: =y], sà:gú-mbó nô:y, táwè [ñgí mà] mà mílí-yá-l-mbò¹¹⁵ [ké
mà] bírà-mbò bǎ-m,
- Y: énána-ñgó = y
- X: [éná-ñgó dân] ìnó-m, ó íyó ènî:†, [[mó gí] òmbí-yé nè] [kên ìnò-ñjò-m gín-ó:
mé] [[kên là] mó ònô:-l kàná-mb-ò:¹¹⁶, [yòbé nè] [ándé: má] ìnò-m,
[[kír-gé: mó má→] [èbà-kálé mó má→] kà dîn], [bé kà dîn] [àlhâ:l bé gò]
sǒ: ìnò-ñjò
- Y: bírò: kúndú = y
- X: [bíró: bé gò] [àlhâ:l bé gò] [bé gá dîn] sǒ: ìnò-ñjò, kànè mé dîn, [yè dí→n] nèn,
nì: bǎl mòmá-ñgà mó†, [ándàl kó] = y, [[[ándàl kó] bàndì] mà] [gólè: kó] = y,
[gólè: kó yà:] dùm-ǒ: dínđì, [ó là] [bèmbǎ: jě:ré já-ñgà = y] kàn-ó: mé dínđì [ó
là] [sò-ñgò]-yámbú: jóg-ò:,
[sò-ñgò]-yámbú: kày, [gír òndú] [bàndí òndú] nò, [ñín-dè yà: dū: = y]
[ñín-dè kî: = y] òndú [[sò-ñgò]-yámbú: kày], ó gèndè-ñgè tíng-è: dîn mà, [ó gá]
[[ná: ǒ yè] bíré gánà mé] [[ó gí] yàmbè mé là] ìgè,
- Y: yàmbí jà-mb-ò:
- X: [núñá: = y mé yà:]¹¹⁷, [gèndè-ñgè kúndé] = y, [[[mǒ: dǒgí = b-à: ké] gèndè-ñgè]
bàndì] mà] [ándé: má†], [ñgá: [ó là] sìmbì-rè] núñí-yà-ndí, [yábà là] [ké = y],
[sò-ñgò]-yámbú: kày, [[[ná: ó gǒrè = b-è: ké] gí] bìndí nè] < kî:-- > [[kî:
gèndè] tíngá-ndí jà-mb-ò:†], [[[kî: ó tǔngè = b-è:] gèndè], bìndí nè] [[ná: gèndè]
tíngá-ndí jà-mb-ò:], [ó wá→] nǒ: [ó gí] [bílè là]¹¹⁸ gínà-ndí,
gólè: sòngò-núñá: = y kó = y, [ké mà gá] [dòmá-n méré-mère méri-y nè]
[[ándá: kó] mà] bírà-ñjò-m, bílí-yà-ndí gé, èyyò:, bílí-yà-ndí, èyá: dínđì,
[gìgìlìyá: gí] òmbí-yè, kà: gólè: gígìlí-yà-ndí,
[[ó gá] [sǎñ kà] [mǎ:ñjì-yé nè] [kó gí] bǎrà-ñgà], mǎ:ñjì-yé jà-mb-ò: mé
là = y, hǒnǒ: [[kó gí] bǎrà-ñgà yà:] mǎ:ñjì-yé já-nd-ò: mé, ìgè kǒy,
[[[kó gí] bǎrà-ñgà kó] mà] jěnjà [í gí] mǎlání-yá-m-ná, [jángí-lé kó]
[úmé-ñgè mà] jěnjà [í gí] jàngí já:-m-ná, [[kó hàkìlè kó] sỳyè-ñgò kó] jěnjà [í
gí] káná-m-ná,

¹¹⁵ ‘without VP-ing’ construction.

¹¹⁶ ònô-l kàná-mb-ò: ‘perhaps you-Sg won’t find’ (ònô-l invariant). 2Pl equivalent is ònô-l kàná-mb-è:.

¹¹⁷ Focus yà: after conditional antecedent.

¹¹⁸ Also bílé gá.

kóndé→ [jáŋgí-lé kó] jàngé-y mé, [gìrò mó] ìnò-ŋgà kó, ɲǎ: í dín-ê: yé
gì], ɲǎ: [ɲámà bìrò:] bírà-m = b-è-ý†, [[à:lè-tègǒ:] bìrò:] bírà-mb-è-ý†,

[yé gí] [yé gí] yé:bà-lây,¹¹⁹ [[yé gí] kúmbí-y jà-ŋgà mó] àm = í:, [ɲǎ:
jàŋg-é: mó yà:] kúmbí-y jà-mb-è:, [ɲǎ: jàng-é: mó yà:] kúmbí-y jà-mb-è:,

[jàŋgá-l-é: mó gày] kúmbí-y já-ndì kǒy, mà:njì-yé-y dé, [yé mà]
màlànji-yá-y, jěnjà [[síyè-ŋgò kó] mà] [í gí] tún-ná, jěnjà [[kóndò-mb-ò: kó]
mà] [í gí] tún-ná, jěnjà [tò-mbó sèmbè kó là] [í gí] sémbá-m-ná,

[yè dín] < bíró: wó > [[bíró: dín] bìr-ǒ:] [[bíró: dín] bìr-ǒ:], [kí: kó yà:]
[dìmbí-yà-mb-à: kó] kó = ý, [yè dín là] [ǎ:r-ŋgó kó yà:] [dìmbí-yà-mb-à: kó]
kó = y, [[ǎ:r-ŋgó kó] mà] ɲ-ǒ: mé dín, [bíró: mà] [jěnjà mà] sá:bú kàn-ǒ:,
jěnjà [[kóndò-mb-ò: kó] mà] [í gí] tún-ná, màlànji-yá-y kǒy,

[bé là] wé-mbò bé gín-ǒ:, íyó [dèmbé àŋgé = ý], èní: b-ê:, dùnd-â: [bé gí]
jê: kǒy, [dùm-é-ń là] [bé gí] jè:, [nǒ: tòmê: mó] [bé bìrò: bírà-ŋgà ɲgwá:],
[ɲgwá: là] [yèŋgé mà] dímbà,

[mó bírà-nj-è: mó gà] tígà nò, tùmô: sàrà-nj-é: má-- yèŋgé, sǒ:mè
sàrà-nj-é: má, [kèrè-nàmâ:-mbò sàrà-nj-é: má] [sùsî:-mbò sàrà-nj-é: má]
[kèbè-kébè-mbò sàrà-nj-é: mà],

mí [é: dín] bǎy nè, [sábè mà] tǒŋé nè, mí jèndò-mbó-m, [kên mó
dùndà-ŋgà kà] [kên b-ô:], ó énd-è: mó nǎn, [ó gà] éndà:-w

Y: yè dín, [ándàl ó gín-è: ké] dímbà

X: [yè dín] [ándàl kó gí yà:] dímbà, [[yé gí] wàkàtì bìré-mbò mó gín-ǒ:] [óbírí
wàkàtì mó dùm-ê: dín], [bíró: mó gò] kòndè, jěnjà [[kóndò-ŋgà kó] mà] [í gí]
tún-ná, àlhámdirillâ:y,

ìgè ma→†, ìgó-l mé là, [í mà] dámá-m,¹²⁰ ìgó-l mé, dǎm bàrà-mbó-y,
[[kóndò-ŋgà kó] mà] jěnjà [í gí] téndó-m-ná, jěnjà [í mà] mùyá kán-ná

¹¹⁹ Hortative Negative.

¹²⁰ 2Sg subject hortative.

Najamba, Adia Text 2005-2a.01

speakers: X = Dimbe Gaba (female), Y = Moktar Tembo (male)

X: kó nû: jàngá-mb-à: = là, háyà bìsímillá:y, ínò-mbò kábíl kànà, [í bà-mbò í ò-bò mà] í dìnô:, [í bà-mbò í ò-bò] dìné:-y, [dògò gwă:n má] nǎ: bô: kày, [mànê: kwá-m-bè:y] [sòlé ná-mbè:y] [émè: ná-mbè:y] [í ò-bò í bà-mbò] í kómándíyà-m-b-à:,

[í bà-mbò] [nàwó: ínà:] jógò-m=b-à:, [tò-mbó gí] dím-bí-yè-mbò, [tò-mbó mà] < pǎ:m-- > [nǎ:n nè] pǎ:m dùmí-yé-bè, kày [íyó nù:], í òndú, nǎ: [í bà-mbò], [[bé òndò:] gí] [sě→ nè] kúmbí-y kóndí nè,

bǎ: [[mó èndè:] gí] kúmbò mé, èndê: [bǎ:-n gí] dímbà-m-bè, kà: [íyó nù:], [èndê: mó] [[bǎ: mó] gí] dímbà-ndí, [[bǎ: mó] là] [[èndê: mó] gí] dímbà-ndí, kó àngú = ý ló, [gwă: ké] nàm j-è:, [[gwă: ké] nǎm-bò] [mó gìnô:]¹²¹,

[gwà:-[nǎmí-n] kó là] àngú = ý ló, [à:lé yà:] tégà-nd-è:, wánà: né:mà òndú, né:mà òndú mé nù:, háwral bà-m ló, [gà:-gé mà] pǎ:m dùmà-mb-ò: ló, [ǎy jòg-à:] [[ím]¹²² mà] síyè-ηgò gò-m ló,

kèlǎn lá kòy, nǒ: [mó èndè:] kélíyà-ndí, [èndê: là] [nî:-n gí] kélíyà-ndí, kà: èndê: nû:, [nî:-n gí] má:má-m, [èndè kónjê ηwê:m-ηwê:m-ηwê:m mó] gí] ó jò-ηgà ké, dèhàn [ó mà] mó néndá-nd-è: gìnè mé, tílay, [mó gí] dímbi-yà-mb-ô:, [bíró: bìrà-mb-ò: mé] [bìrò: kó] dògà-mb-ô:, òbìyò-mb-ô:, [mó gí] dìnò-ndò-mb-ô:,

[èndê: yà:] kànè, èndê: [kéndà: = y kó lá mé], [mó gí] [pǎ→ nè] jàr-ò: mé, tíbá-m, [tìbè mé] [mó gò] mó wô: kòy, [ó gò] [ǎyí-n ó gò] ó nìmsà-mb-è:, kóndé→

Y: èndê: èlûm

X: èndê: èlûm [nǎ:n nè], nǎ:, < í kùlmà -- >, [í kùlmà-mbò], tó:rù kánà-mb-à:, íyó òndú, nǎ: kònjé kúlíyò-mb-à:, íyó òndú, nǎ: [bèlíyé nè] --, [ín nè] [nàjàmbá gí] dìnê: nè, [[nàjàmbá dîn] mà] ànî: ló, [jòn mà] = ý,

kên ín nè, [bílá gíné nè] [óbí-y nè], [yèpà:bé dîn] kán kír nè, sábará giyé nè, kên óbí-y nè, dǎmgíy nè, [jòn mà] ín nè, bàndûl bây→,

¹²¹ [mó gìnô:] ‘he/she said’, used idiomatically at the end of a clause to indicate extent.

¹²² ìbí ‘mouth’, here with possessed-noun tone /íbi/ before other phonological processes.

[yè dín] kánà-mb-èy, [jènà giyâ:] giné nè, [kònjé-mbó, kán nè], dégù:¹²³
giné nè, [yè dín] gòm nè, giyâ: [gíyò-mbò dèné] [gíyò-mbò né:],

[í mà] né:mà bè, né:mà kó là, [[[í kùlmà-mbò gándí] nùmà:] mà] kà¹²⁴
dìné:-y, [í là] kánà-mbò-bè-y,

háya [yè dī→n] kòngò [í gí] dògá-m-ó: kó àngú=y, kì:-gindè-gé lá,
ògòndì-gé lá, [gà:gó yà:] [í mà] kàn-jè:, gà:gó àbádá tō:n¹²⁵ òmbí-yá-l, háwral
dùmíyà-ndí, [gà:gé: kòngò kán-ò:] nè:ndá,

kà: íyó [[gwă: í gè ké] mà] nàmgó wè, [nàm-gò wó: kó] [tò-mbó gí] í
kèliyè jògà: kó=y, [kó là] [nò-mbó¹²⁶ mó] [í mà] [ségé mó dólè-n] kèlè-n lá,
[bǐw dùmé dólé-mbò lá] [àndá: lá],

[gwă: nàmà-ndè mé] < nò-mbó -- > [nò: kámà] [hâyⁿ hó:ràm]=ì:,¹²⁷ [nǒ:
dìn] [mó kì:] dúndà-njò, [[ó kì:] dùndà-nj-ò:] [[ó èndè:] kèliyà-mb-ò: sákò], [ké
bàndi mà] [kòngò àndá:] [í mà] bò-ngà dín òndú,

kà: [nǎ: í dìn-ê: ké] [íyó là], nǎ: [[sò-ngò]-gìbù kúndú], í¹²⁸ [yàwó:
té:mdèrè] [[sò-ngò]-gìbù kúndú], gíbí-yò-m=bè:-y, í íyó, [[ó nìyòmè] [[ní:
tòmè:] [bǎ: tòmè:]] sò-ngò¹²⁹ gí] [àbí nè] gìbì-y-ó: mé, ó dàmàgá-mbà: =y, ó
gìríyé: =w,¹³⁰

kóndé→ nǎ: --, ó bírà-nd-ò:, ó gíríyé: =w, ó dàmàgá-mbà:-y, [m má:] [ó
má:] [ní: tòmè: =y],

sǎŋ [mí dólé gwè-m mé dín] [X ginè mé] yá-ndi-mâ: [Y wà: lá:rí-yé dólé
wà], ê:

Y: jěnjâ [[nǒ: dín] gí] tàgá ndá:-l

X: [X là:r-gè] lá kòy, [ó yà:] X [âybà-mbó-m dòm-bà:] =y, kóndé→, [mí là] [ó
dólé¹³¹ g-ò: mè] [yá-nd-ò: ló], [Y gà] [[[mó tò-mbò] èbíyè dín] jèné kánà-nj-è:]
[[mó tò-mbò] èbíyè] nō:y kánà-nj-è:,

jěnjà-ndó: =y, [jěnjà mà] béliyà-njò, [[yè dín] gí] í dǒg-ô:, [jěnjà gí] í lútà
kán-ò: kó, jěnjà [kó yàr kó] [í mà] sójà-njò,

¹²³ Here used (as in Jamsay) to denote statuettes (idols). My assistant prefers dè:rè in this sense.

¹²⁴ Topical kà (kày).

¹²⁵ Reciprocal object, equivalent to [tò-mbó gí].

¹²⁶ Emended from singular nǒ: ‘person’ on tape.

¹²⁷ /hâyⁿ hó:ràm/ ‘himself’ (Fulfulde).

¹²⁸ 1Pl pronoun, here in apposition to (not possessor of) ‘100 women’.

¹²⁹ sò-ngó ‘garment’, here possessed by [ó nìyòmè] ‘your first cousin’.

¹³⁰ 2Sg subject conjugated form of =y ‘be’ (identificational).

¹³¹ Variant of dólé in chains.

[néndá-ndí d̀̀l-ó: mé] [[né:mà kó] [[ó s̀̀nj̀̀:] mà] wó-ndì], [àl̀̀hórmà
 j̀̀g̀̀ò-nd-ó: mé] [àl̀̀hórmà dúm̀̀à-nd-ó:], [n̄: ỳ̀ambá-l-ó: mé] [ó ỳ̀ambà-ndí-yà],
 j̀̀nj̀̀à áyb̀̀è k̀̀éla,

íyó [í mà] sùgí jògâ:, áybè = ÿ, [áybè kó] [í gí] náfà-ndí, jěnjà [í gí] sùtùrà kán-ná, jěnjà [dáy nè] sùtùrà-ndí kòy, [bóngà dân] bà-l-ó: mé, wàllâ:y [bóngà dân] bã-ÿ,

[[ó èndè:] gí] òmbìy-ǎ:, [[ó yè:] gí] kùmbì-y-ǎ:, [[ó yè: là] ó kùmbí-y-ná, [ní: òndú] [bã: òndú], [ó nògò] [ó bà] = ÿ, [ó nògò] [ó gí] dúwà kànè mè, àbá-m,

[í gà] jǎ: [í kùlmà-mbò mà:] [í má:] kènè yè-y, í kùlmà-mbò, jǎ: [sò-ngò]-yàmbù ñgú, sǎñ mí yàmbà-ngà ñgú, nám kànè mé, [[kó gí] yàmbí-lé òd-à: mé] [[kó gí] yàmbì-yà-mbó-ÿ], [ègã: bèli-y-à: mé] [bé [[kó gí] jìbì-y nè] dándà: gǒ-mb-à],

íyó [ó èndè: mó], [swě: gí] [ké:sù mà] jòyó-ndí-bà: = ÿ, [[swě: yé] gí] dǎy-bà: = ÿ, [[swě: yé] gí] [[òlè-gègèlé] mà] jǎb-bà: = ÿ, gà:gó ó gíyà-mbò bò, [[ó nògò mó] gí] hàybá-nd-ò:,

[ó nògò mó] [dénán tòmô:] bèli-yè mé, [[ìngè tǎ-ngè] mà] dándà: mà gó-m, [[ìngè tǎ-ngè] mà] nò: [dándà: mà] gw-é: mó má:] [ó má:] [hàwrà-mb-è: má:], háwràl dùmí-yà-ndí, kóndé→, [[ánè mó] kèndà: mó] jàm-ô:, [[yě: mó] gí] mó jé-ñ, [yě: mó] [mó gí] kóntà-ñjò-ndí, [mó gà] nè:ndá,

[ándí mó nè:ndá gínè-mbò] [mó dǒgò sìy-ǎ:], < mó gí-- > [mó nè:ndá→] [[mó gí] dǒgò sìy-ǎ:] [[yè: yúgúl] j-ǎ: mé nù:], [kó bònè] bàrì-y-ǎ: kòy, àbádá dúkùr [ó mà] gǒ-l, [nò: mó gà] dúkùr bàrì-yè,

kà: jěnjà [[ké sàrrì ké] mà] [í gí] àbí-ná, jěnjà [[í gí] ìr-ô:] [í gí] wà: kán-ná, tinnà kànè-y mè, [[jǎ: [í kùlmà-mbò] b-è: ké] gí] tètwpè:-y mé, [jěnjà òbèlé] ígòndì: jógò, wàllâ:y ní, [[ó bà] gí] jòy-ó: mé òn, jěnjà ó yàmbirá-m,

Y: [ó èndè:] ó jòyá-m

X: [ó èndè:]--, [[[ó bà] gí] jòy-ó: mé] [[ó èndè:] ó jòyá-m], [[[ó ò] gí] jòy-ó: mé] [[ó èndè:] ó jòyá-m], [ó ò mà:] [ó bà mà:] [ó sà:rà:-mbò ó bò = ÿ gà] dǒg-ó: mé òn, [ó yè:] ó jòyá-m, síyà, ó sǎñ [[ó sà:rà:] gí] íyó í-mbò ó òn-ô:, [ó sà:rà: mó] ó dwá-ò] mí òn-è: mé nù:, [[[ó sà:rà: mó] gí] [[tégélè: ké] mà] dènjè-ím mé] [há:ná-l mà→]

Y: wá:jìbè, ó dènjé òdè

X: ó dènjé òdè, [[ó yè] gí] háybá-l, [ó [ó yè] jé-mbò] [ébán má] tùn-ó: mé nù:, nò-mbó mó tára-ndì-yà mà,

Y: kènè bò

X: kóndé→ jā: nò-mbó yùgùli-yò-mbò = b-à:, yùgùli-y-ò: mé, jónà-mbò = b-à:, pórò-mbò = bè, [nõ: nùmà:] bô:†, [jěnjà nùmà:] bô:†, [[[jěnjà nùmà:] mà] bò-ngà kó gà] jěnjà kán jògá:-y, [[[nõ: nùmà:] mà] gwé-mbò biré = b-à: kó má→] [jěnjà kò kó má→] kúndú lá, kà: jěnjà [nè:ndà-kàné gí] kíyò, [[nè:ndà-kàné gí] mó kíyò-ngà]¹³² [àngú = ý ló], júkkèrè = ý éngú, [lá:kàrà mà] [júkkèrè gíndó:] [mó gí] dímbà, wá:jìbè, [[í kùlmà-mbò] ìm¹³³ mà] ñèné ñwè-ý, < í bàbà:-mbò-- > [í bàbà:-mbò mà→] [í ñ-bò mà→] òdíné:-y kòy,
 [í bàbà:] ó wá:, [dòm mà] [[ó ìbì] ìr-ó:] bô: wà kòy, [kwé-ngò mà] [[ó ìbì] ìr-ó:] bô: wà, kwé-ngò [[kéré má] wá ín nè] òdín-è: mé, [[[ó ìm] mà] há:né jògà: kó] kwé mé, [[[[ó ìm] mà] há:ná-l-ó:] jê:-n] [[ó sà:rà: mó] gí] òdín-r wá,
 íyó [ó sà:rà: mó] [[ólé ké] mà] kèn bíyò†, ó [kéré má] ó gò:†, [[nàmà: sî:-g-á:] [ó gò] kwé→¹³⁴ dǎ:n ó kúb-ò:] [[ó sà:rà:] òdín-l-ó:], [[ó yè: tòmê:]¹³⁵ òdín-l-ó:] [ó èndè: tòmê:] òdín-l-ó:,
 síyà, dúwàw bô:,

Y: òndí

X: [ké dân] yà:--, [ké dân] bò-y mé òdín, [[ì gwà: ñgí] mà] né:mà bá-m

Y: éngú yàrú ó sòjám-b-â:y

X: éngú [yàrú yé] --

Y: síyè-ngò kán-ó: mé, jěnjà [ó kán-ò: kó] [ó gí] yóbà kán-ná, [ó kèndà:] sùgè mé, síyè-ngò káná-l-ó:, [dòm ó gò] òdín-bí-yá

X: háyà, [[ěy gí] yà:] òdín-bí-yè-y mé òdín, jěnjà né:mà [í mà] sùgò-ndó-m, kà: [ěy gí] òdín-bí-yá-lì-y mé òdín, [àyí-n kó] [í bàndì] òdín-bí-lí-yà-ndí,

àyè-ý, gà:gí-yè-ý, [[dòm kó] òndú] [bìrò: síyè-ngò] òndú, kà: jěnjà ké [í gí] yám-bí-r-ná, [[mó gí] òdín-bí-yè-ý mé] [[í gí] yám-bí-rá-m kòy], [mó gí] òdín-bí-yá-lì-y mé] [í gí] yám-bí-rà-ndí,

[í tàrà-n], [í kùlmà-mbò], sògólè, yàwó: gíbìy-ò: wê:¹³⁶, áná:, yé nùñj-à-m = b-à:, [tàgù kó:sù-mbò]†, [bé gí] tágí-yà-m = bà: = ý = bé, nè:-gùjú, íyó [[nè: gùjú] [[ó yè:] gí] tàgí-r-ó: mé] [[ó gí] bìlá-m mà:],

¹³² Full form is [... kíyò-ngà kó].

¹³³ ìbí ‘mouth’.

¹³⁴ kwé→ (variant kwéⁿ→), onomatopoeic, sizzling sound of animal fat being roasted.

¹³⁵ tòmê: ‘one (single)’, here after negation in sense ‘not a single one’.

¹³⁶ wê: here is an interjection of disgust.

kóndé→ [ně: gùjù kó] [nõ: dín là] kó dúmà-ndí, wàllâ:y [[nõ: [ně: gùjù] tágà]¹³⁷ y-ǝ: mé dínđi], ðgòndê: = y [kìnjàn-gé: tágà],

Y: já:tì, nǎ: kènè yà: bè

X: [mánà tàgì:] nû: yěj kǎngòy, mánà lá má, [yèngé má] dímbà

Y: sòjò-m

X: háyà [kó yà:] [kìr-gé: bàm] = ì:, kà: [ně: tàgì:] tàgì-y-ó: mé, ně: tàgì-y-ǝ:, [nõ: dín] mó dúmà-ndí kòy, [ðmólò bélé] = ý¹³⁸ nò, jěnjà [bàndí ké] [í mà] síyá-ndá-m-ná, kà: nàmà-ndè kòy [í mà], [nǎ: kòngò í yà-m = b-ò: mà] [[íyó í yà-ngà] [hâl kúndú] òndú] [kà:ná: [[[bòné = ý mé] bàndi] mà], [tìbò: kòlò:] mà, [sà:mà-n nè:ndá:] má, sà:mǎ-n [í là] sà:mì-yè, [í kì:] jòhé já-ndi-y, [bèlìyé nè] kúnjá, tìb-ǝ:,

[[nǎ: jògà-mb-à: = b-ě: ké] mà] [íyó jògà-ndí-yà], [nõ: tòmmê: mó] [kòñ kámà] éndà, mó jòhé = ý wà, gwé yàliyè má, [sǎ:mà gà] [jěnjà b-ò: mà→] éndà, [mó gì] òmbì-yà-m, [mó gì] táppà káná-m, kwǎ-m, láy, tìbá-m,

kóndé→ [jòn mà], gò: mà, jògà-mbà wà, jènjà-[nèmbìl-ngó] = bè wà, [gò: mà] ínò-njò-ndí-y, [dìmbirá mà] bè, ínò-njò-ndí-y, [dìndál mà] bè, ínò-njò-ndí-y, [á:jà mà] bè, ínò-njò-ndí-y, [gùndàpál mà] bè, ínò-njò-ndí-y, [yěl mà] bè, ínò-njò-ndí-y, [[dèmbèl mà] bè] ínò-njò-ndí-y [tàbà: mà] bè] ínò-njò-ndí-y, [mùgì: mà] ínò-njò-ndí-y,

nàjàmbá í-mbò jólà kàlò: = ý, kèn kálí-yé jò, [yè dín] í dòg-ò:, [í dî:nà] gòmè-y, [[[í dî:nà] í gòm-ò: kó] mà] [nàfà í y-ǝ:] òndú kòy, [íyó [nàwó: té:mèndérè] ó jògò-n] dîné:-m¹³⁹ mé, [éndèn wè-m mé] [[nè: mó] kúndé = ý]

Y: ìgí jògà:y

X: nǎ: [[sò-ngò]-jìbù kùndú kó] [í gì] náfé = bè kòy, já: --

Y [overlapping]: kó--, ó kàbìl káná, kó í wòndè jògà: kó, [í kiyò-ngà dân] bà-mbó-m = ì:, nè:ndá: kànà-mbó-m[†], [dě-ngò = ý¹⁴⁰ gà là] kànà-mbó-m, [èndá: = ý mé là] kànà-mbó-m,

¹³⁷ Here tágà-n is also possible.

¹³⁸ /ðmólò béléy/ is apparently a Tommo-So phrase meaning literally “a patas monkey’s getting”. ðmólò is related to Najamba ðméle ‘patas monkey’.

¹³⁹ 1Pl dîné:-y, 2Sg dîn-ò:, 2Pl dîn-ê:, 3Sg and 3Pl dîn-ò:.

¹⁴⁰ For dèndú-ngó ‘short one’.

jǎ: [nè:ndá: kó] kàn-ó: mé, [pó: nè] ó tè:rà-m [tó:rù kó], [síyè-ηgò kó] kàn-ó: mé là, [pó: nè] ó tè:rà-m, áywà, íyó, [[nǒ: mà] èlúm èndá dín] kànà-mbó-m̄†, [[ím mà] ěl-ηgò dân] bà-mbó-m̄†, <xxx>,

[jěnjà là] [áníyá-òlò mà], gǒm nè, mâ:n nè:ndà:-kàné=y, [láy nè] ó tè:rà-ndì, [[nè:ndá: tòmô: kó] kàn-ó: mé] [bàlǎw [[gwǎ: ké] mà] sùgò-ndò-m], táwè ó [[ó hà:jè] òndú], kànà-mbò jógò-w,

jǎ: [[tó:rù kó], [kàn-ó: mé dín] [pó: nè] ó tè:rà-m = bè, íyó sǎn gìnè-y, [[sǎn kó] gí là], dìmbà-ndí-y, [kèndà-[èjě-n]] òndí,

[hí:là mà→] [píl-pá:là¹⁴¹ mà→] [jàmàlà-ηgò má→†], [í gò l=à:] jǎ-y mà→, pàskè íyó ké yà: [í gí] jòg-è:, [[í kiyò-ηgà dân] bà-mbó-y kó] yà:-l-ò:,¹⁴² [tó:rù í dògà-m-ò: kó] = y,

kà: [ó dòm] dìmbí-yá

X: háyà, [kêj ké¹⁴³ gí] náfà-ndí, ó èndè: mó, [ánè gí] òndé-j-ò:, [táwè [ó èndè: mó] [[ánè mó] gí] ó ònd-ò:] [í gà] [[í kùlmà-mbò] í dìn-ò: [bé mà] kày], sǎj [ím bà] [mí gí] jènè [nǒ: gí]-- [ánè gí] òndè mé dín, [[ánè mó] [[ím bà] gí] yé nè] jòyá-m, [[ánè mó] [[mí ò] gí] yè mé] jòyá-m,

kóndé→ [ánè mó yà:] [[ó èndè:] jé-mbò yà:] [[ánè gí] ó òndé-ò], [ánè mó] [ó gí] jòyá-l mé dín, [yě: mó] síyè=y gá òndú, wàllâ:y [yè: mó yà:] síyè=y gá bò mé dín, [[ó àmàlè] gí] gèr-ó: mé dín, [ó àmàlè mó] téddínà-mb-ò:,

[[ó àmàlè mó] gí] téddíná-l-ó: mé dín, [ó èndè: mó] [[bìrò: síyè-ηgò] mà] òndú, [[ó èndè: mó] gí] òndè-j-ò:†, [ó èndè: mó] wá→ [ègǎ: bèlìyé nè] mâ:n, [ánè mó] kàndá íyó:.,¹⁴⁴ [mí kòy] [mâ:n [mí gí] òndí kòy], ànî: ònd-ò-m ló, [kêj gí] pùlâ:l mà] [mó gí] [tíyè nè] kiyò-m, [éyò ló] kóndé→

[[ó gí] yámbí-ré òndè mé] [[ó gí] yàmbi-rè], [ó gí] yámbí-rá-l mé, òrì-y-ò:, kà: íyó bèlìy-ó: mé, [mó [yě: mó] bèlìyè mé] [[[mó kì:] hà:jè] mà], bèlìyé nè pòs, ànî: ín = b-ò: ló, [[mí ò] mà] ín = bè-m, ànî: ín = b-ò: ló, [[ím bà] mà] ín = bè-m,

¹⁴¹ Heard as just pá:là on tape.

¹⁴² yà:-l-ò: ‘you-Sg did not see’, here with low tones (arguably: with low terminal intonation disguising a phonological high tone) in rhetorical question function (‘have you not seen that ...’).

¹⁴³ kêj is contracted from kèngè ‘place’.

¹⁴⁴ íyó:., with dying-quail intonation, is the response to ‘good morning!’ and similar greetings.

síyà, jěnjà ké gíná-l kòy, jǎ: sǒ: òmbí-yà-mbâ:y=bè, [éban má] tìyà-mb-ò: mé, jǎ: éban wǒ-m mà, nembìlò-mb-ò:, kóndé→ [ó gí] [mó là] yàmbì-rè, [yámbí-rá-l mé là] [bíllâ:y bã-l],

jǎ: [ó yè:] nè:ndá: kànè mé, [ó yè: mó] dénjà-m=b-à:, íyó [[ó yè:] gí] dènjó: mé, há:sìdì ó bílà-ndì, [gwǎ: ké dín] hó:., àbádá [nǒ: mó] [ó gí] yé tára-l, gìnè mé há: .: mà:n nè:ndá, [ím mà] jê: tára-l-ó:, mà:n nè:ndá, jǎ: bã'l, [í gà] [[[[í ò-bò] [í bà-mbò] kì:] mà] òmbí-yè] bã-l,

kà: íyó ké nè: nè:, [kèj ké] [í gí] hálké-jò, jùgá-lì-yè, [màmíli-yé dùmè-y] pòrè-y, màmíli-yá-lì-yè mé nù:, né:mà [í mà] wó-ndì, kà: [né:mà jǎ: kè ké] tóló=y kiyô-m, [jǎ: nè:mà kó, jěnjà [í gí] òndír-ná]

Y: íyó, èndè: nàl-ó: mé, [[èndè: mó] gí] ó dènjá-mà-ndí-yà, sákò [yè: mó gày là], [[èndè: mó] gí] ó nàl-è:] [sábù àngú=y má→] [gìn-ó: mé], mí sǎj ηènè bèlíyè-m mé, [èndè: mí yè mó] [ím mà] nè:ndá: kànè mé, swâ: jènjè-m mé, ǎy, mà:n, [áníyá dín] kènè b-è:,

[áníyá dín] kènè b-è: kó,¹⁴⁵ mòmbí-yé jàmá-yè, sábù mí [mí yè mó] gálí-yé já-nù-m, ó [ó yè mó] gálí-y-ó: dé, [ó yè mó] [kóndí-y nè] [mí gí] yàrà-m, [kó yà:], sǒ: jàmá-yè, [áníyá dín] ηènè b-è:, kó nálá: = lá,

sábù àngú=y, [sònjǒ: má→] [[mó tàgà mà→], [óló má→] [[mó tàgà mà→], [nǒ: má→] [[mó tàgà mà→], dùlè: bí-ηgán kènè yà: [bé gínà:], íyó [í dín] [bìngàn kúndú] bãy-mbò, mòmbí-yé jàmá-yè, jěnjà [ké gà] í bãj jǎ:m-ná, [ó dòm] òmbí-yá

X: íyó--, jǎ:, [[ní: tòmé:] [bǎ: tòmé:]] = w̃, [kòj kámà] jògò-nd-ó: mé, [ó [nì: tòmé: bà: tòmé:] mó gà] [ó [nì: tòmé: bà: tòmé:]] = ỹ, kóndé→ sǎj Y [ó má→] [ím má→] [ní: tòmé: bǎ: tòmé:] = ỹ, mí kóηgò jògò-nú-m mé, [ó ín nè] [[ògòndè: mà] nàl-ηgò gòbà-mb-ò:],

[[ògòndè: mó] [ó bà] = ỹ[†]] [[ògòndè: mó] [ó n] = ì:[†]], [ó ò mó] kélà:-w[†], [ó bà mó] kélà:-w[†], [[ó yè: mó] kélà:-w[†]] [ó èndè: mó] já:tì[†],

á!, [ím má→] [ó má→] [ní: tòmó: bǎ: tòmó:] = ỹ, Y hó:, [[ó èndè òm] mí òndí kǒy] [mí [[ké ηgí] mà] tìyà-mb-ò-m], gínè-m mé, ó [mí gí] òndá-nù-m¹⁴⁶ gínà-mb-ò:,

¹⁴⁵ Factive clause, repeating the content of the preceding main clause.

¹⁴⁶ Logophoric use of 1Sg subject. The object is a true 1Sg. Hence literally “you_x will say [I_x won’t give to me_y].” Note the x and y referential subscripts.

- hà: táwè: [í nô:y] [ní: tòmé: bá: tòmé:] = ý, [ògòndé: mó] wé nè, [[Y [ó èndè: òm] [mí gí] òdí [[ké ñgí] mà] tìyà-mbò-m] gìnè mé] [háya júwá],¹⁴⁷
- Y: já:tì, ñgí gǒ'l, [[m mà] [kòngò ñgú] kàná-mb-â:y] gìnè mé] [mí [mí èndè: mó] yàndé-m mé] [ín nè] ñgú kánây,
- X: háya, táwè [ó mà] némbíl-mbò dùmá-l--
- Y: [iné-m mé] [mí ní: tòmé: bá: tòmé:] [gìnè mé] mó wá→ néndán dǒlè, [[kòŋ kámà] nõ: náfé já-nd-ò:] [èndé: mà:-mb-ò:],¹⁴⁸ [[èndé: mó] gí] nàfè kǒy, sábu [[èndé: mó] gí] sǒ: kwè-y, sábu èndé: kày, [[nǒ: dín] èndè:] = ý, nõ: èndé: nàlà-m, [èndé: dǒgé nè] tìbà'm, [[ám nùmà:] mà] mó dògà-mb-ò:
- X: [[ó nò-mbò bé] mà] mó dògà-mb-ò:
- Y: [[ògòndé: ó kájábí] jògà: mó] mà] [mó gí] [ó là] dògè, [mó éngú [mó gí] gùndé = ý gíná-m mà→] [ànné gíná-m mà→] [mó mó kwè mé]
- X: wállá:y [mó gùndè] = ý
- Y: ð^mhðⁿ→, kà: [ó sǒ: é nàli-y-ò:] [ní: tòmé: bá: tòmé: mó] [èndè: ó kwè jògà: mó] ó mó gùndé = y mã:mà-nd-ó: ô:,¹⁴⁹ [dòm ó gò] òmbí-yá
- X: [kúlmá-mbò bé] bé gínò:, [nàl-ŋgó gí] èlà-ndè wá', [nàl-ŋgó kó] élá-ndi-mbò élá-ndi-mbò élá-ndi-mbò [mó gínò:] [hál [kó dân] mǎy wá'], táwè→, kwá-mb-à: jògò-ndí, [yě: là] jògò-ndí, [ní: ñ là òndú] [bá: ñ là] òndú, àjàbàlé = ý, [mó nàlè mó] ògòndé: sánnè, [mó kànè-n] háya kóndé→ wá, [[[í kùlmà-mbò] ìm] mà] ñwè-y kǒy,
- [yàli: ké] [yàli: jíngán] = í: wá, [yě: ñ] [[mànâ: kó] mǎn nè] wè mé dín, [yě: mó] wá→ [gìnè mé] háya nèn, [ó nàlè mó gí] yànd-úwá,¹⁵⁰ [yàndí = bè mà: wà] [yàndá-l-ó:¹⁵¹ wá], mó gínè kóndé→ wá,
- [dàbá mó yè] mó bí:-r-ò:, [tìmô: mà] mó ìl-ò:, [mâ:n hǒ→y mó gínè-n] [hǒ→y] [wó mànâ: kwà-y¹⁵² wá], [òmá:¹⁵³ là] [[tìmô: kó] mà] mó ìl-ò:] [àjàbàlé mó là], [mó gà] sìn-ó: wé→ sìn-ó: wá, gínè mé dín, bé [wé nè] nùmá: tùnó-ŋgà mà] dùngà-dùngà-dùngà wè wá, [wè mé] [[mànâ: kó] [bé là] kwè],
- bé kànà-n kànà-n kànà-n kànà-n kànà-n kànà-n, hálì wě-mbò gólè: gòlé-mbò, [ìbì ñgí] ílá-l-mbò, gíy gíy-mbò, [bé gínè-n] háya [dèngàn [ólò mà] bé ñw-ê:], [nàjàmbá bèlà:] ájává:ndè bé kànè-n, [kèné = ý wá] [àsílâ:m-bò ñgín bò-ŋgà-mbò wà bé gínè-n] [hǒ→y wá bé gínè-n],

¹⁴⁷ 3rd person imperative.

¹⁴⁸ For /má:mà-mb-ò:/.

¹⁴⁹ ô: tag question.

¹⁵⁰ Quoted imperative.

¹⁵¹ Participle (factive complement).

¹⁵² Hortative (first person dual).

¹⁵³ Obviative (secondary topic) use of demonstrative.

mâ:n [mó gùndé] = ý wá, [mâ:n [mó gùndé] = ý gìnè mâ: wà] [gùndà-ṅǎn kó] ǎn¹⁵⁴ bèlìyè mâ: wà, kèndà-[tě-ṅò] hó→¹⁵⁵ kèndà-[tě-ṅò] [hâl ṅǐn] [gènà: kúndó:] túk, [mànâ: mó gò] kwá-mbò wè: wá, mó wá→ [yě: jògò-ndí wá] [èndê: jògò-ndí wá] [ní: jògò-ndí wá] [bá: jògò-ndí wá] [[mó yè:] mànâ: mànè mé] [mànâ: kó] sǎ: yà: kwà-m = bè-y, [[éyyò mà→] mó gìnè] [ê: wà mó gìnè] bìsímilà wà,

[mànâ: kó = ý má→] [àṅgú = ý má→] [bé gìnè-n] [kó = y wá] [[[mànâ: kó] mó k-ô: kó] [mó gùndê] = ý wà] [sój-úwá bé gìnè-n] [kóndé→ wá] [mó wá→] [[[mó gò] sùgè mâ:] bé gìnè-n] [sùgè wà], [[mó gò] sùgè mâ:] bé gìnè-n] [[ê: wà] mó gìnè-n] [kóndé→ wá],

[[nò-mbó bé wá→] mó gìnè-n] [[nò-mbò bé] kên sǎ: b-ô: bè dí→n] [mó gìnè-n] [hòy→ wá] bé gìnè-n] [mó [mâ:n gí] yàndà-mb-ò: kó] [é wá→ ṅwá-m = bã-l mâ: wà], ṅwá-m = bè-y wà, [yàndà-m = bã-l mâ: wà] [yàndà-m = bè wà], [kóndé→ wá] [[[mó gò] sùgè mâ:] mó gìnè-n] [ê: wà]

[kóndé→ wá] àsilàm kên, mó sǎ: jìṅgàn-bò bé wá→ [mó gìnè-n] [[mó gí] yàndè mé] [[mànâ: kó] sìnè-m ô→ sìnè-m kó] [yállà ṅwá-m = bã-l má: wá], wállà:y ṅw-ě: wá,

[yállà [ó wá→] [mànâ: kó = ý má→] [àṅgú = ý má→] bé gìnè-n] [[mànâ: kó = ý wá] mó gìnè-n] ǎn?ò:, [ó yànd-ô: kó dân] [mó wá→] [sìnè-m gìnà-m = bè wà] [[[ó mànâ:] kwá:-l] wá], [ké mà gà] [újù: mó gò] kòndè wá,

[ṅǐ mǎ] [ṅèné yà:] pòrè wà,

kà: [ó wá→] gírò nàl-ṅó élá-nd-ò:, [[ó bà gírìyè:] gí] dògá-là wà, [ó wá→] nàl-ṅó gírò mó élá-nd-ò: dín, [[ó nìyòmè gírìyè:] òmbí-yá-- dògá-là wà, éṅgú [ně: kó] nè: mé dín, nìyòmè:, gèn = í: wá, tǔ:n dógà-ndí,

ó dòm, [mànâ: ó gò] [síbí-y nè] k-ô: mé, [ó dòm] [ó wá→] síbí-y nè kwá-là wà-- dà-má-là wà, háyà [í gà] [[[í kùlmà-mbò] ìm] mǎ] [ṅèné yà:] ṅwè-y, kà: íyó, kà: [ògòndú-mbò bé nô:y] lâ = ý bó-ṅ, háyà [bàndí kò] ṅwǎ-ndí, háyà jěnjà [[ké sàrrì] mǎ], jěnjà [í gí] àbí-ná,

[nèndà-ndè kǔy] gwǎ: í mǎ, gwǎ: néndá-ndá-l, í nèndà-ndè, [nò-mbó bé] gìn-ô:, [àdúná: [nǎ: dân] òndú wá] [nǎ: dân òndú wá] [[nǎ: dân] b-ô: kǔy], [í yà:] bìlìyè-jè-y,

àbádá ùjú-ṅó í y-ě: mǎ, ùjú-ṅó [ṅǐ mǎ] túmbò-njò, ùjú-ṅó ṅǐn-dè¹⁵⁶ déṅà-njò, ùjú-ṅó [[mó túmbò-m = b-è:] mǎ] gwè ló

¹⁵⁴ ǎn = ànî: ‘where?’.

¹⁵⁵ [X hó⇒ X] ‘every X’ or ‘X after X’ (‘year after year’, etc.).

¹⁵⁶ [ṅǐ mǎ] ‘here’, followed by ṅǐn-dè ‘around here’ in obviative function (denoting distinct locations).

Y: gǝ-l

- X: [[mó dɛ̀nà-ŋgà] mà] gwè ló
 Y: gǒ-l
 X: háyà [dɛ̀nàn ŋí] dínó-li-y
 Y: **díné:-ỹ**
 X: [í dìn-ô: kó dân] [dògé nè là] ìnò-mbó-ỹ, [í gò] í jàmè, [ké gì] **díné:-ỹ**, [[ké gì] dògé nè] ìnò-mbó-ỹ,
 Y: [sà:gé má] [ùjú-mbó má] ...
 X: [sà:gé má] [ùjú-mbó má] wá
 Y: ... b-ě: já:tì
 X: b-ě: [íyó ŋì dín], [nǎm má] [ùjú má], b-ě: [íyó ŋì dín]
 Y: [nǒ: dín] [[mó wàgàtì] mà]
 X: [nǒ: dín] [[mó wàgàtì] mà], bé [bè dí→ndì]--, [ànndò:rò nǎ: í dàgùmà bé dìn-ô: kó] [[bé gò kó] bô:] [[í gò kó] bá-ndì kànè mé], [[í gò] í kànè **nà:**] [jěnjà [í mà] káná-l ô:, ké jěnjà káná-l kǒy, [[jěnjà kòŋgò jò:-l-ò:] gì], tò má í tún-ò:, [jěnjà [í mà] tàgà-l-è: ké] gì, dùndà-mbó-ỹ, [í mà] ŋwá-ndì, **kà:ná:** jěnjà [ó gì] [mó là] òdè,
 Y: [ó gà] mó súgó-ndó-là tán
 X: [ó pàbà] ó ndá-ndì†, [ó pì:li-pà:là] ó ndá-ndì†, [ó jàmbà] ó ndá-ndì†, [ó nà:figì] ó ndá-ndì†, kên [mó mà] jé-mbò ó wè: ké, [jěnjà-**mb-à:** damb-é: mó] jěnjà-l-ó:, [jěnjí-lé há:né jògá: mó] [ó jěnjè-n dín], wállây éŋgú [dɛ̀ŋě-n má] [ó má] = ỹ,
 Y: [dùlé: í ŋ-ô: kó] dân kày, [ánè, mà] [yě: má], [bé jàwdì] nágá bǎ-l gìn-à:, [ánè mó] sá-gò gòlè dé, [sá-gò kó] gò-m-ò: dé, [[yàwó: bé] gì] òd-à: dé, [yàwó: bé] [[sá-gò kó] gì] òy-à: dé, [[ánè mó] nùmà:] mà] gàn-à: dé, [[yè dǐn] gì] mòm-t-à: dé, dúmé-ŋgò dòn-à: dé, [ánè mó yè] = ỹ,
 [tòmbo gì] yá: jěnjé bà:y, ánè [yàbà kúndé], [yě: mó là] [gìbù kùndù kó] = ỹ, [[ólé dī→n] mà], sò-ŋgò síyè-ŋgò kúndú gwé mè, [ólé mà] ánè—, [ánè = ỹ gà bò-ŋgà dín] [kó mà] nà:já-m̀,
 [yàwó: mà là] bé [yà:-bù: mà], [sò-ŋgò--, gìbù kúndú], [nùṅà: kùndù¹⁵⁷ síyè-ŋgò] bô: mè, [bè dín] [yé mà] [nǐn má] ìnò--m = b-à: gìn-à:, [kó nù] ŋwè-ỹ, [òndò ánà:] ò jěnjà-ndì wà
 X: [dòm kó] dè:gó = ỹ, [dòm kó já:tì] dè:gó = ỹ, kà: [nò-mbó bé], nò: kúndé, [gòjí ké] kúndé = ỹ†, [ìbí ké] kúndé = ỹ†, [dòm kó] kúndé = ỹ†,¹⁵⁸ [dígin ké] kúndé = ỹ†, kà: ɛ̀y ŋgìn bò, [ɛ̀y yé] nùmî:,

¹⁵⁷ On the tape, kúndú has high tones. Perhaps adding the following adjective síyè-ŋgò was not planned by the speaker. My assistant prefers nùṅà: kùndù síyè-ŋgò.

¹⁵⁸ Because this is the third of a four-part parallelistic series, the “refrain” kúndé = ý is unchanged. The correct agreement form for dôm ‘speech, talk’ is kúndú = ý.

[ěy dàgà-l-ò: kó] dân, [nò-mbó bé] dágà-ndí-yà, [[nò-mbó bé] ɲèné dàgà:-ndí mé] [gàjí→ wá] [í là] dàgí-yà-ndí, fá→ àbádá dágà-ndí, fá→ àbádá jěnjà tàgá kán-è: mà, dàgá-l dàgá-ndí, dàgá-l [dàgá-nd-ò: kó dân],

[ó ìr-é: mó] [[ó ìr-ê: gâ]¹⁵⁹ dɔ̀g-ó: mé], [ó tò: mó] [[ó tò:] = ý gâ] dɔ̀g-ó: mé], síyà, ó [ó tàrà-n] nǎl-bà: = ý nèn] [mó gwé nè] [ó ìrò-ndò-m kɔ̀y],

[ó ìr-é:] bô: kɔ̀y, mó [ó gí] ìrò-ndò-m,¹⁶⁰ mó [ó gí] ìrò-gò¹⁶¹ kó, kó gâjí→ òndú, [[ádúná òlò] mà] kî: tíngá = ý¹⁶² tán nì,

kóndé→, ɲǎ:, [nò-mbó bé] [tòmbó má], kán nè, [pèmbé: má], [[ó tò:] gí] jè:r-ó: mé, dúgè kwá:-mà-nj-ê:,¹⁶³ [pɔ̀l-mbó má] sóbé gíyà-nj-ê:, [tó:rù mà] sóngé gíyà-nj-ê:, ɛ̀y yè dî→ndì, ɲǎ: kánà-mbò b-à:,

kóndé→, íyó [[dìyà: í ìr-ó:] gí] í dìyà-ɲgà ɲgú dân, ɲǎ: bã-l, kóndé→ ɲǎ: [tòmbó òndò:] bé gíy-à: mé, [ín nè] [ɲgá:¹⁶⁴ mà] dǎm wá, sòngá-mb-à: = ý, [nàjàmbá bèlá:] kán-à: mé, kên dǎm wá, sòngá-mb-à: = ý,

kóndé→, íyó [[[ó òlè] mà] ɲwé-mbò] [[[òlè kùl-kùl-kùl-kùl-kùl ó gè] mà] ɲwé nè] [[kòngò ó kán jòg-à:] gí], ná:figi wèy, *escroc* wèy, [[kó gí] dìyè nè] [[kèngè í mà:mà-nd-è:] mà] dùyá,

Y: [[dándà: mà] ìn-ó: mé] [[nò-mbó dàrà-n] dìnô:-mb-ô:]

X: [[dándà: mà] ìn-ó: mé] [nò-mbó dín] há→, [[ó bà] kèngè ké] mà] ká-mbò¹⁶⁵ dɔ̀gè-má má] b-ò:, [kó ó ìnó-ɲgà mà¹⁶⁶ dín] [[dándà: ké] mà] kó yálà,¹⁶⁷

síyà, [[kó gí] jé nè] [[dìyà: ó mà:mà-nd-è:] mà] sùyà, kóndé→, yábà jògò-nd-ó:, tàgí: jògò-nd-ó:, núɲá: jògò-nd-ó:, bã: jògò-nd-ó:, [[[kèngè ó mà:mà-nd-è: ké] mà] ìn-ó: mé] mí lèɲkà-mb-ô:, ó nǎfè ló,

ìnè-rí [ín nè] kên ó twǎ-mb-ò: kó j-ó: mé, [sê: ó yè] dòn-ó: mé, [[ó èndè:] gí] [ó là] òndè, [sê: ó yè] dòn-ó: mé, [[ó yè:] gí] [ó là] òndè,

¹⁵⁹ Subject relative (participle ìr-é: with final high tone) followed by headless non-subject place/situation relative (ìr-ê: with final falling tone).

¹⁶⁰ ìrò-ndò-m ‘he/she is better’. Differs tonally from the 3Sg Future ìrò-ndó-m ‘he/she will be better’.

¹⁶¹ ìrò-gó ‘(basis for) superiority’.

¹⁶² cf. [mí kî:] tíngá = ý ‘I was saved (= got by)’, negative [mí kî:] tíngà-ndí ‘I wasn’t saved’. With tíngé ‘pass by’, kî: ‘head’.

¹⁶³ Negative counterpart would be kwá:-mà-njò-ndí-yà.

¹⁶⁴ ɲgá: (place at Dioni where serious meetings were held).

¹⁶⁵ From kán ‘do’.

¹⁶⁶ Contracted to ìnó-m mà on tape.

¹⁶⁷ Stative of yàlí-yé ‘take a walk, stroll’.

ɲǎ: [sò-ɲgò kúndú kó] [gíbú kó] kó = ý, [èndê: mó] [ùjú má] bèlì-yó: mé
 là] [kó mà] póy dèná-mb-ô:, [[ɲám má] w-ó: mé] [[èndê: nèbèndé mó] gì],
 [[sò-ɲgò kó yà:] gíbì-r nè] yàmbì-rà-mb-ô:, [yàmbì-r-ó: mé] [ó là] [ó kì:]
 tìɲà-ndè

Y: [[bé kî:] là] tîngè dú

X: [[bè dîn] kî:] tîngè, kóndé→ bó-mbò bó-mbò bó-mbò bó-mbò, [[jémbélé nè] yá-mbò = bè-y] [[jémbélé nè] í yà-m = b-è: yè dí→ndì] wé-mbò [í mà] láy,¹⁶⁸ í kîrè, [í dùmá-ŋgà] òndú, [[dàgùmà ó dùmá-ŋgà kó] kwă-nd-ò: nă-nd-ò:] [[[ó ìr-é:] gî] jën nè] òndà-mb-ô:, [[[ó dàgà-l-è:] mà] dàgà-mb-ô:] gìn-ó: mé dîndì [bòné ó gò] = ý,
háya, [í mà] íyó [kó tómá-tómá-tómá] wê:¹⁶⁹

Y: [kó yà:] tórrà = ý gà bò

X: [kòŋ kó] [í gî] tòrrè, náfa: [kó mà] yă-ndi-y, ègă: dëndă: dîndì bònè tómá-tómá-tómá-tómá jënjà [í mà], jënjà [í mà] jô:-l kôy, [í gà] [[[í kî:] nà:figì] ká-mbò] [í yà:] [tòmbó gî] hálkà-ŋj-è:,
[kó là] kó = ý jùgá-m¹⁷⁰ mà, sòŋgòjìyè-ý, [[să:mà ó yè] bíyò] [jòŋé já-nd-ò:], [[ó ìr-é:] tégèlè: dènj-ó: mé] [mílyô:ⁿ gánà-mb-ò:], [ó èndè: sã:mà = ý jòŋé já-nd-ò:], [[dòŋ dúndè-dúndè] mà] [ín nè] *mille francs* gánà-mb-ò:, [kòŋgò yèŋgé] [ó gî] nàfè

Y: náfa-ndí

X: ná:figì náfa-l, kà: ná:figì [í mà] àŋgè, kóri¹⁷¹ [í gî] nàfa-ndì,¹⁷² kàná: [í àyì-n], kà: jënjà kày, jënjà [jêy nè] mó tár-ò:, [í gî] sòŋgá-l mé là [í dúwá-l],
kóndé→ [bìrò:-là:ró]-bìré gî--, [ó bà mà→] [ó ñ mà→] [bìrò: là:ró] bìr-ó: mé dîn, sã:llâ:w [ó sòŋgá-l mé là] [ó dúwá-l], wôy wôy wôy òŋgò = là kôy, òŋgò [këndà: mà] bò, [wôy wôy òŋgò = là] [òŋgò [këndà: mà] bò],
mâ:n ó kíyò-m, bàrí-yé gô-l sákò, wàllâ:y [[[ó këndà:] mà] bô: mé] [nò-mbò yă-mb-à], mâ:n ó kélà:-m, dăm gô:-mb-â:¹⁷³ òndú sákò, [[[ó këndà: kó] mà] bô: mé] [[ó bìrò: kó] mà] yì-yá-m¹⁷⁴, kà: [yè dí→ndì], [í mà] ìnjé-ŋgò = ý, kàná: [mí gà] [mâ:n gî] gô-m yàrré-m mé] gwé yàlí-y-ná, yàlí-yà-ndí, jënjà [kó jàm] [í gî] ndí-ná,

¹⁶⁸ Emphatic particle láy here indicates complete absence.

¹⁶⁹ Variant of wé j-è: ‘which has come’.

¹⁷⁰ For jùgá-ŋgà.

¹⁷¹ kóri (< Fulfulde).

¹⁷² Future Negative.

¹⁷³ For /gó-mò-mb-â:/, verb gô-m ‘take out, remove’.

¹⁷⁴ Mediopassive of yé ‘see’, in 3Sg Future form.

Y: jěnjà [èndê: gî] [kí: èlì: gà] màngí-ná, *bon* sǎŋ, [[í òndô:]¹⁷⁵ mà] [[í mà] bô-ŋgà],
 sǎŋ ó bèlìyó: mé, [ŋgállù mà] ó ín-ò:, ó gày, ɛl-ŋgò kwá-nj-ò:†, ɛl-ŋgó ná-nj-ò:†,
 ɛl-ŋgó mà bíyò-nj-ò:†, [ó bà] ên [ènè-íngé yà:] ná-njò,

¹⁷⁵ í ‘we’ and òndô: ‘children’ in apposition (‘us children’). Cf. í òndò: ‘our children’ with different tones.

[bûd píyéli] ó dùm-ô:, [[kó gà] gindè] [[nùmî: yà:] pâlâ: =y ó dùm-ô:],
[mó gi] ñd-ó: dé, wàllâ:y [èndê: mí yè] [kòngò ngú] [mí gi] ñdè, jěnjà [mó gi]
nèné kán-ná, kó àbì-yá-m,

sábù àlfâ:-mbò ó wá→ bé gìn-ô:, [àlfâ: mà] dúwâ: ínò-njò-m wêy, [sé:kù
mà] dúwâ: ínò-njò-m wêy, [dùwà *premier*] [ó bà mà→] [ó ñ mà] =y wà,

bon, sǎŋ, [ó èndè: mó], mó ěl-ngò kwá-njò, [mòbîl mà] bò, [mòtô: mà]
bò, ó tàgî: jògò-nd-ó:, ó bò-ngà dîn éndà, hál [ó gi] pǒ:-pǒ: gínà-ndí, mó
sòngá-nd-ò:

X: sòng-ǒ:

Y: *bon*, sòngá-n wá→, dógò:, àbádá gwǎ: má dèñá-l wá, [[gwà: ñjé-ngé] má]
súgò-ndí wá, [mó gi] dǒ:-m, [[ó sà:rà:] [ó gi] dùwè mé] dǒ:-m, kàjàb-ó: mé dîn,
[ó sòngè mé dîn] ó dǒ:-m,

bon, sǎŋ [íyó là] [í mà] bò-ngà, sǎŋ ó [[ó sà:rà: mó] sòn] ên b-ô: [óló
mà], [ó gà] [àyí-n dîn] áyà-nj-ò-w, ó tíyà-njò, gólà-njò-w[†], [kòŋ kámà]
kánà-njò-w, [mó gà] [mó kiyò-ngà dîn dîn] yálà, mó bó-ñ bó-ñ bó-ñ dèñàn
[ólò mà] mó w-ê: gìnè mé, [[òlè ngí] jábà-njò-ndí-yà mé] [ìngì-yá-m ló]

X: àbádá, ìngì-yà-ndí

Y: dúmé-ngó =y, [gìrà:-ndí mé] wájà-ndí, [yógé gólà:-ndí mé] kwá-m-bà: =y
kánà-ndí, [yè dîn] ó kánà-ngà ké, [bà:ndê: mà] [ó mà yà:] gájí gó-m-bà: =y,
sábì [bà:ndê: gǎjì gwí: mó] [ólò mà] bò-ngà mó =y,